

ศูนย์เกาหลีศึกษา

CENTER FOR KOREAN STUDIES

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

Faculty of Humanities

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University, Bangkok 10240

Tel/fax: 02-310-8270 E-mail: damrongthandee@ru.ac.th Web: www.ru.ac.th/korea

---

อันเนียงฮาเซโย (สวัสดีครับ)

ขอนำท่านสู่ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี หรือเรียกสั้นๆว่า เกาหลีใต้ ก่อนอื่น
อยากจะเล่าถึงประวัติความเป็นมาของประเทศนี้สักเล็กน้อยเพื่อเป็นแนวทางใน
การศึกษาศิลปวัฒนธรรมและสภาพสังคม

เมื่อปี 2333 ก่อนคริสต์ศักราช เทพเจ้าตันกุนได้สร้างประเทศเกาหลีขึ้น โดย
รวบรวมแว่นแคว้นต่างๆเข้าเป็นราชอาณาจักร ชื่อ โคโซซอน ซึ่งมีความหมายตาม
ตัวอักษรว่า “ดินแดนสงบยามเช้า” (Land of the Morning Calm) ผู้คนของอาณาจักรนี้
เป็นชนเผ่าตั้งก้น อพยพมาจากตอนกลางของทวีปเอเชีย แถบไซบีเรียเมื่อประมาณ 5,000
ปีมานี้

ต่อมา ได้มีการแตกแยกออกเป็นก๊กเป็นเหล่าและกลายเป็นอาณาจักรสำคัญ ๆ 3
อาณาจักรในช่วงตอนต้นของคริสต์ศักราช ได้แก่ เพ็กเจ (ตั้งอยู่ภาคตะวันตกของ
คาบสมุทร) ชิลลา (มีเมืองหลวงชื่อ เคียงจู ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกของคาบสมุทร)
และ โคกูริว (ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของคาบสมุทร) จากนั้น อาณาจักรชิลลาได้ร่วมมือกับ
ทหารของราชวงศ์ถังของจีนกวาดล้างและรวมอาณาจักรอื่น ๆ เข้าเป็นสหพันธรัฐรวม
ชิลลา มีพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ

เกาหลีได้ผ่านปัญหาการต่อสู้ระหว่างกันเรื่อยมา จนถึงอาณาจักรโซซอน (ยุค
ใหม่) ซึ่งเริ่มต้นในปี ค.ศ. 1392 โดย ยี ซองเกีย เป็นปฐมกษัตริย์และเปลี่ยนนามว่า
กษัตริย์เตโจ ได้สร้าง พระราชวังเคียงบก ขึ้นในปี ค.ศ. 1395 สร้างกำแพงล้อมรอบ

เมืองหลวง โดยมีประตูสี่ทิศ คือ ดงเดมุน (ตะวันออก – ปัจจุบันเป็นที่ตั้งตลาดพื้นเมืองแห่งที่หนึ่ง) ซอเดมุน (ตะวันตก) ปุกเดมุน (ทิศเหนือ) และ นัมเดมุน (ทิศใต้ – ปัจจุบันเป็นที่ตั้งตลาดพื้นเมืองแห่งที่สอง)

อาณาจักรโซซอนเรื่องอำนาจเป็นเวลานานกว่า 500 ปี และยกย่องลัทธิขงจื้อเป็นศาสนาประจำชาติ ในช่วงตอนปลายยุค ได้มีต่างชาติเข้ามารุกรานรอบด้าน แม้เกาหลีจะประกาศตัวเป็นรัฐเอกราช (Hermit state) ก็ตาม แต่ก็ต้องพ่ายแพ้และตกเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่นในปี ค.ศ. 1910 เป็นเวลาถึง 35 ปี จึงได้รับการปลดปล่อยใน ค.ศ. 1945 จากนั้นเกาหลีได้เป็นรัฐในอารักขาขององค์การสหประชาชาติ 3 ปี และเมื่อประกาศเป็นประเทศเอกราชในปี ค.ศ. 1948 ก็ต้องแยกประเทศออกเป็น 2 ส่วนตามอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน

ในปี ค.ศ. 1950 เกาหลีเหนือได้ส่งกองทหารรุกเกาหลีเพื่อการรวมชาติด้วยกำลัง แต่สหประชาชาติได้ส่งกองทหาร 16 ชาติ (รวมทั้งกองทหารไทย) นำโดยสหรัฐอเมริกาทำการปกป้องเกาหลีใต้ สงครามก่อให้เกิดความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินมากมาย และเกิดการพลัดพราก ในที่สุดมีการเซ็นสัญญาสงบศึกที่หมู่บ้านปันมุนจอม ในวันที่ 25 มิถุนายน 1953

ความทุกข์ยากปรากฏขึ้นในเกาหลีเป็นเวลานานนับสิบปี ต่อมาประธานาธิบดีปัก จุงฮี (ค.ศ. 1962-1979) ได้นำชาติฟื้นฟูอุปสรรค โดยใช้ทรัพยากรคนที่มีการศึกษาทุ่มเทกำลังกายกำลังใจทำงานหามรุ่งหามค่ำ นำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิต นักสังคมศาสตร์ต่างเรียนรู้เรื่องราวของประเทศอื่นๆ เพื่อขายสินค้าเกาหลีไปทั่วโลก ในที่สุดเกาหลีได้สามารถก้าวขึ้นสู่ชาติชั้นนำของโลก โดยมีขนาดเศรษฐกิจเป็นลำดับที่ 11 ของโลก ผลิตสินค้านับตั้งแต่เรือเดินสมุทร รถยนต์ เครื่องมือสื่อสาร เสื้อผ้า ฯลฯ ทั้ง ๆ ที่ประเทศมีขนาดเล็ก มีพื้นที่เพียง 1 ใน 5 ของพื้นที่ประเทศไทยเท่านั้น

คนเกาหลีถือว่า “การศึกษา” เป็นหัวใจของชีวิตและเป็นปัจจัยหลักในการผลักดันให้ก้าวหน้าในสังคมตามหลักของลัทธิขงจื้อ ทำให้อัตราผู้รู้หนังสือสูงกว่า 60 % ในทศวรรษที่ 60 ปัจจุบัน มีผู้ได้รับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาถึง 83.9 % โดยมี

มหาวิทยาลัย 150 แห่ง มีนักศึกษารวมกันถึง 1,368,461 คน ในจำนวนนี้มีนักศึกษาปริญญาโทกว่า 128,000 คน และปริญญาเอก รวบรวม 23,261 คน

มหาวิทยาลัยของรัฐมีเพียงจังหวัด/มหานคร ละ 1 แห่ง (ลงท้ายว่า National University) นอกนั้นเป็นมหาวิทยาลัยเอกชน มหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงที่สุดของประเทศคือ Seoul National University (SNU) รองลงมาเป็นมหาวิทยาลัยเอกชน คือ Yonsei University, Korea University คนเกาหลี (คล้ายกับคนญี่ปุ่น) ที่ยึดติดกับชื่อเสียงของสถาบัน และไขว่คว้าที่จะเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง อันหมายถึงการประกันว่าจะได้รับความสำเร็จในการดำเนินชีวิตในอนาคต อนึ่ง อาจารย์จากมหาวิทยาลัย SNU จะได้รับการวางตัวให้เป็นรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลต่างๆ จำนวนมากที่สุด และศิษย์เก่า SNU จะมีตำแหน่งทางการเมืองและสังคมสูงในสังคม

ร้อยละ 70 ของพื้นที่เกาหลีเป็นป่าเขา ดังนั้น การปีนเขาจึงเป็นกีฬาที่คนนิยมมาก ส่วนพื้นที่ราบมีน้อย คนจึงอาศัยอยู่กันหนาแน่นในเมืองใหญ่ อนึ่ง คนเกาหลีมีนิสัยใจร้อน ไม่ทนต่อการรือร้อชกช้า ดังนั้น การเดินชก การแข่งกันกิน แข่งกันใช้ ถือว่าเป็นเรื่องปกติไม่ผิดมารยาท ยิ่งเป็นกรุงโซล ซึ่งมีคนเกาหลีกว่า 10 ล้านคนอาศัยอยู่ ทำให้เห็นภาพชีวิตเกาหลีได้อย่างแท้จริง

ข้อมูลที่น่าสนใจ

- ขนาดของประเทศ 99,237 ตารางกิโลเมตร (หรือมีขนาดหนึ่งในห้าของประเทศไทย)
- จำนวนประชากร 47 ล้านคน
- ระบบการเมือง เป็นแบบประชาธิปไตยในระบบประธานาธิบดี โดยเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ประธานาธิบดีเป็นประมุขของประเทศและเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร เป็นผู้เสนอแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของรัฐสภา นายกรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้งคณะรัฐมนตรี
- สถานิติบัญญัติ รัฐสภาเป็นสภาเดี่ยวทำหน้าที่ในด้านนิติบัญญัติ สมาชิกจำนวนสอง

ในสามมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน มีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี ส่วนจำนวนหนึ่งในสามแบ่งให้กับพรรคการเมืองตามสัดส่วนที่ได้รับเลือก (ให้กับพรรคที่ได้รับเลือกตั้งตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป) รัฐสภาจะเลือกประธานสภาหนึ่งคน และรองประธานสองคนทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลกิจกรรมของรัฐสภา หน้าที่สำคัญของรัฐสภา ได้แก่ อำนาจในการเสนอ พิจารณาและอนุมัติหรือไม่อนุมัติร่างกฎหมาย สรุปผลและตรวจสอบการปิดบัญชีงบประมาณประจำปี ฯลฯ

- ฝ่ายบริหาร ประธานาธิบดีเป็นผู้นำรัฐ (ได้รับเลือกโดยตรงจากประชาชนและอยู่ในตำแหน่งสมัยเดียว 5 ปี) เป็นประธานคณะรัฐมนตรี มีอำนาจในการแต่งตั้งหรือถอดถอน นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี และข้าราชการระดับสูงอื่น ๆ เป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด และมีอำนาจในการนิรโทษกรรม ลดโทษประหาร หรือคืนสิทธิพลเมืองตามที่กฎหมายกำหนด ประธานาธิบดีทำหน้าที่บริหารผ่านทางคณะรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีประกอบด้วยประธานาธิบดี (ประธาน) นายกรัฐมนตรี (รองประธาน) รองนายกรัฐมนตรีสองคน และรัฐมนตรีฝ่ายบริหาร และรัฐมนตรีกิจการรัฐ ตามรัฐธรรมนูญ กำหนดให้มีรัฐมนตรีได้ 15-30 คน

- การปกครอง มีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 นครหลัก และ 9 จังหวัด แต่ละจังหวัดจะแบ่งย่อยลงไปเป็นนคร เทศมณฑล เมือง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นายกเทศมนตรีนครหลักและผู้ว่าราชการจังหวัดได้รับเลือกโดยตรงจากประชาชนในนครหลักหรือจังหวัดนั้น ๆ นครหลักมีฐานะเทียบเท่ากับจังหวัด ได้แก่ กรุงโซล อินชอน แดจอน กวางจู เดกู อุลซาน และปูซาน ส่วนจังหวัด ได้แก่ เคียงกี กังวอน ชุงชองเหนือ ชุงชองใต้ โชลลาเหนือ โชลลาใต้ เคียงชังเหนือ เคียงชังใต้ และเซจู

- พรรคการเมือง พรรครัฐบาล คือ พรรค Grand National Party และมีพรรคเล็ก ๆ อีกหลายพรรค

คนและวัฒนธรรมเกาหลี: มุมมองจากคนเกาหลี

การที่จะรู้จักคนและวัฒนธรรมของสังคมใดสังคมหนึ่ง เราจำเป็นต้องเรียนรู้ คุณลักษณะอุปนิสัยใจคอและบุคลิกภาพของชนชาตินั้นให้ดี หรืออย่างน้อยควรทำความเข้าใจลักษณะสำคัญพื้นฐานเสียก่อน เพราะประโยชน์ของการเรียนรู้ในเรื่องนี้ก็คือ หากเราต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับพวกเขา เราจะสามารถทำตัวให้สอดคล้องกับสิ่งที่พวกเขาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน รวมทั้งได้รับรู้ว่าสิ่งใดที่พวกเขาชอบ/สิ่งไหนไม่ชอบ เชื่อ/ไม่เชื่อ และยกย่อง/ไม่ยกย่องบ้าง ดังจะขอยกตัวอย่างในสังคมไทยของเรา ก็คือ เราจะรู้สึกพอใจยิ่งถ้าคนจากสังคมอื่นยกมือไหว้และทักทายด้วยคำว่าสวัสดีเมื่อแรกพบเห็นกัน จะไม่ลูบหัวตบไหล่ หรือใช้เท้าชี้สิ่งของ ให้ความเคารพพระพุทธรูปและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตลอดจนไม่จบบ้างหรือใช้มือจับเสีครองค์พระพุทธรูป เป็นต้น อนึ่ง คนไทยนิยมชมชอบคนที่มีอัธยาศัยไมตรีอันดี รู้จักสัมมาคารวะ รู้จักกาลเทศะ อีกทั้งชื่นชมคนที่ยิ้มแย้มแจ่มใส หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ มีการยิ้มแย้มทักทายซึ่งกันและกันกับคนที่รู้จักและไม่รู้จัก ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้คุณลักษณะของชนชาติอื่นย่อมให้เกิดผลดีมากกว่าผลเสีย

1. ลักษณะอุปนิสัยของคนเกาหลี : บทวิเคราะห์

ก. องค์การบริการข่าวสารต่างประเทศเกาหลี (Korean Overseas Information Service) เป็นหน่วยงานราชการ ทำหน้าที่ในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับคน สังคมและประเทศเกาหลีได้โดยได้พิมพ์เอกสาร หนังสือ วิดีโอ แผ่นซีดี และอุปกรณ์โสตทัศนศึกษานานาชนิดให้แก่ชาวต่างประเทศได้รับรู้ถึงความสวยงาม ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ อารยธรรม คน สังคมและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา ความคิดความเชื่อ ค่านิยม ฯลฯ เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีกับมิตรประเทศทั้งหลาย เป้าหมายหลักก็คือการให้ข่าวสารในรูปแบบของการโฆษณาให้คนทั่วโลกได้รับรู้ถึงความ เป็นไปของประเทศของตน อันจะส่งผลดีต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สร้าง

คุณประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของ เกาหลี

เอกสารทางราชการของรัฐบาลเกาหลีดังกล่าวจะอธิบายถึงคนเกาหลีใน ภาพรวมและบรรยายรูปพรรณสัณฐานอย่างละเอียดว่า เกาหลีเป็นชนชาติที่มี ประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีเหตุการณ์ที่สร้างความรุ่งโรจน์ทางสังคมและวัฒนธรรม มากมาย ในขณะที่เดียวกันก็กล่าวถึงเหตุการณ์ที่ขมขื่นและทนทุกข์เวทนาอันเป็นผลมา จากปัจจัยภายนอก ดังนั้น คนเกาหลีจึงกลายเป็นคนที่ผูกพันฝังใจกับเรื่องราวในอดีต (tenacious) สามารถปรับตัวเข้ากับทุกสถานการณ์ได้ดี (resilient) มีวินัยในตนเองสูง (highly disciplined) หนึ่ง คนเกาหลีเป็นคนที่ชอบการแข่งขัน (competitive) ไม่ยอมแพ้ ต่อสิ่งใดง่าย ๆ คือดิ่ง คันทัวร์ และไม่เกรงกลัวต่อสิ่งใด (defiant) อย่างไม่รู้กลัว เมื่อ มองดูให้ลึกลงไปแล้ว คนเกาหลีจะเป็นคนโอบอ้อมอารี (generous) มีน้ำใจงาม (warm-hearted) ชอบความขบขัน รักเสียงเพลงและการเต้นรำ ส่วนในอดีตนั้น ความสัมพันธ์ ทางสังคมของคนอยู่ภายใต้กฎระเบียบทางจริยธรรมของขงจื้อที่เน้นความสูงต่ำทาง สังคม (hierarchical social relationship) มีมารยาททางสังคมสูงเด่น (elaborate etiquette) รักชาติบ้านเมือง (patriotism) เคารพนับถือและกตัญญูต่อพ่อแม่ (filial piety) และนิยม ยกย่องบุรุษเป็นผู้นำครอบครัวและสังคม (male domination) หนึ่ง ครอบครัวขยาย (extended family) ถือเป็นพื้นฐานของชีวิตทางสังคมและเศรษฐกิจ อีกทั้งยึดถือว่าการ ศึกษา (education) จะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าในชีวิตตามแนวคิดของปรมาจารย์ ขงจื้อ

เหตุการณ์เลวร้ายได้ผ่านเข้ามาในประวัติศาสตร์ชาติเกาหลีหลายต่อหลายครั้ง เช่น ญอญี่ปุ่นยึดครองเป็นอาณานิคม (ค.ศ. 1910-1945) ประเทศถูกแบ่งออกเป็นสอง ส่วน (ค.ศ. 1948) สงครามระหว่างเกาหลีเหนือ-เกาหลีใต้ (ค.ศ. 1950-1953) และการ ไหลทะลักของวัฒนธรรมตะวันตกเข้าประเทศอย่างไม่ขาดสายนับตั้งแต่ก่อตั้งประเทศ ขึ้น เมื่อผสมผสานระหว่างเหตุการณ์และปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ ยังผลให้ระบบแบบแผน ความประพฤติของคนดั้งเดิมแปรเปลี่ยนไป กล่าวคือ ภายหลังจากยึดครองของญี่ปุ่นและ

หลังสงครามเกาหลี ชนชั้นทางสังคมดั้งในอดีตได้ลดความสำคัญลง ผู้คนหันมายกย่องความแตกต่างในด้านระดับการศึกษา ฐานะด้านทรัพย์สินเงินทองและอาชีพแทนที่ ในขณะที่เดียวกัน การเลื่อนชั้นทางสังคม (social mobility) ขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละบุคคล จึงก่อให้เกิดชนชั้นกลางที่มีขนาดใหญ่และหลากหลายมากยิ่งขึ้น ซึ่งประกอบด้วยผู้ประกอบการวิชาชีพทุกสาขา ผู้บริหารระดับกลางในกิจการอุตสาหกรรมและการค้า นักธุรกิจขนาดกลางและช่างฝีมือ ส่วนความผูกพันในครอบครัวและการยึดถือชาติตระกูล (family and clan ties) ยังคงมีปรากฏอย่างเหนียวแน่น ในขณะที่ความรักความกตัญญูต่อบิดามารดาและเลือดรักชาติได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้เป็นค่านิยมที่ควรยึดมั่นอย่างแน่นแฟ้นตลอดมา ส่วนครอบครัวเดี่ยวยังมีบทบาทสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเมือง โดยเข้ามาแทนที่ครอบครัวขยาย นอกจากนี้ ผู้หญิงเริ่มมีบทบาททางเศรษฐกิจและสังคมนอกบ้านมากยิ่งขึ้น

เอกสารของทางราชการมักจะเน้นถึงอารยธรรมที่สูงเด่นที่มีมานานเหนือคาบสมุทรเกาหลี เพราะชนชาตินี้ได้อาศัยอยู่ในบริเวณแห่งนี้เป็นเวลาานกว่า 500,000 ปีมาแล้ว โดยเป็นชนหลายเผ่าของเชื้อชาติมองโกลซึ่งได้อพยพเข้ามาอยู่ในคาบสมุทรเกาหลีในช่วงก่อนประวัติศาสตร์ และเมื่ออาศัยอยู่ร่วมกันนานเข้า ทำให้ทุกกลุ่มรวมตัวเป็นเนื้อเดียวกัน อีกทั้งได้ตั้งตนให้เป็นอิสระจากจีนและญี่ปุ่นที่เป็นเพื่อนบ้านใกล้เคียง ต่อมาชนเผ่าดังกล่าวได้อพยพมาสมทบเมื่อราว 5,000 ปี ชนเผ่านี้ใช้ภาษาของตนเอง ซึ่งเป็นภาษาในตระกูลอูรอล-อัลไตค (Ural-Altaic) ที่อยู่ในสายภาษาเดียวกับภาษาฮังการีและฟินแลนด์ แต่แตกต่างจากภาษาจีนและญี่ปุ่น

เชื่อกันว่าต้นกุนเป็นปฐมกษัตริย์รวบรวมแว่นแคว้นต่าง ๆ บนคาบสมุทรเกาหลีและสร้างอาณาจักรโคโซซอนขึ้นเมื่อปี 2333 ก่อนคริสต์ศักราช จากนั้นบนคาบสมุทรเกาหลีก็เป็นปีกแผ่นเรื่อยมาแม้จะมีการแบ่งออกเป็นอาณาจักรย่อย ๆ หลายครั้งหลายครา แต่ก็รวมกันเป็นประเทศอันเดียวกันในยุคอาณาจักรโซซอน (ค.ศ. 1392-1910) ในยุคนี้เองที่เกาหลีได้สร้างอารยธรรมที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้ประดิษฐ์ตัวอักษรฮันกึลในยุคกษัตริย์เซจงขึ้นใช้

การผสมกลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกันโดยใช้ภาษาเกาหลีเป็นสื่อที่สามารถเข้าใจกันได้ทั่วทั้งคาบสมุทร (ยกเว้นบนเกาะเชจูที่ภาษาถิ่นแปลกออกไปอย่างชัดเจน) อีกทั้งบนคาบสมุทรไม่มีชนกลุ่มน้อยเข้ามาอาศัยอยู่ปะปนในสังคม ทำให้นักวิชาการชาวเกาหลีเชื่อว่า พวกเขาเป็นชนเผ่าพันธุ์เดียวหรือเป็นเอกพันธุ์ที่ผู้คนมีวัฒนธรรมเดียวและเป็นชนเผ่าเดียว (homogeneous group)

มีเอกสารบางเล่มที่กล่าวถึงโครงสร้างทางร่างกายของคนเกาหลี แต่ละเล่มมิได้อธิบายเนื้อความทั้งหมดในเล่มเดียวกัน ส่วนใหญ่จะพูดพาดพิงเพียงเล็กน้อยสอดแทรกอยู่ตามหัวข้อต่าง ๆ กล่าวโดยสรุป คนเกาหลีมีร่างกายสมบูรณ์ รูปร่างสันทัด ผู้ชายสูงเฉลี่ยราว 155-160 เซนติเมตร ส่วนผู้หญิงสูงเฉลี่ยราว 150-155 เซนติเมตร ในขณะที่เด็กรุ่นใหม่มีความสูงเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ผู้ชายวัยกลางคนค่อนข้างอ้วน ไขมัน รูปร่างกลม หนา คล้ายคลึงกับคนจีนและคนญี่ปุ่น แต่ดูบึกบึน ใบหน้าอูมและคด่องแคว่วว่องไว หากเป็นคนที่มิรูปร่างพอม จะดูแกร่ง แข็งทอบ โครงสร้างของใบหน้าจะเป็นรูปเหลี่ยม กระดูกแก้มโปนอย่างชัดเจน หรืออาจเรียกว่า “หน้ากระดูก” (bony face) เพราะกระดูกขากรรไกรและโหนกแก้มจะโปนไปอย่างเห็นได้ชัด คนส่วนใหญ่จะมีสันจมูกโด่ง ตาชั้นเดียว ริมฝีปากบางและคางแหลม ส่วนผู้ชายสูงอายุจะไว้หนวดเครายาว โดยเฉพาะผู้คงแก่เรียนในลัทธิขงจื้อ

ผู้หญิงเกาหลีจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับผู้หญิงจีนและญี่ปุ่น ใบหน้ากลมเป็นวงรีหรือรูปไข่ ตาชั้นเดียว หางตาเรียวเล็ก ในขณะที่บางคนจะมีโครงสร้างใบหน้าเป็นรูปสี่เหลี่ยม โหนกแก้มโปนคล้ายผู้ชายและขากรรไกรใหญ่ ส่วนหญิงสาวยุคใหม่จะสูงโปร่ง หน้าแหลม แขนขาเรียวยาว แต่งแต้มใบหน้าด้วยสีเข้ม ในทางตรงกันข้าม ใบหน้าของหญิงที่มีอายุจะเหี่ยวยุ่น ม้วนผมมัดไว้หลังศีรษะ

ผิวพรรณของคนเกาหลีทั้งของเด็กและผู้ใหญ่วัยกลางคนจะดูเปล่งปลั่ง ทำให้ดูอ่อนวัยทั้งชายและหญิง ผิวเนื้อเหลืองอ่อนไปจนถึงขาว ผู้คนจะสวมรองเท้าและถุงเท้า เพราะประเทศมีอากาศหนาว ยกเว้นหน้าร้อนที่จะแต่งตัวตามสบาย ผู้ชายทำงานจะใส่สูทผูกเนคไท ผู้หญิงทำงานจะแต่งตัวทันสมัยอาจสวมกระโปรงหรือสวมกางเกง ส่วนผู้

ที่ประกอบธุรกิจส่วนตัวและผู้ใช้แรงงานมักไม่ผูกเนคไท เพียงแต่สวมเนื่อนอกทับข้างนอก ซึ่งเป็นเช่นเดียวกับผู้คนที่อาศัยอยู่ในเมืองเล็ก ๆ ที่แต่งตัวตามสบาย การสวมชุดเกาหลีโบราณหรือชุดฮันบกจะสวมใส่ในงานแต่งงาน โดยคู่สมรสใหม่ ๆ จะสวมชุดฮันบกออกไปถ่ายรูปหรือไปฮันนิมุน หรือในกรณีที่ม้งานประเพณี

ชายสูงอายุในชนบทยังคงแต่งตัวในชุดโบราณ พวกเขาจะสวมหมวกตามชนชั้นที่ตนสังกัดอยู่ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของตำแหน่งทางสังคม

เด็กหนุ่มสาวเกาหลีปัจจุบันได้รับอิทธิพลการแต่งกายและแสดงพฤติกรรมคล้ายคลึงกับวัยรุ่นในประเทศตะวันตก มีการสวมเสื้อผ้าทันสมัย สีฉูดฉาด ไว้ทรงผมทรงแปลก ๆ ที่เป็นที่ยอมรับของนักแสดงและนักร้องชั้นนำของโลก มีการใช้เครื่องสำอางอย่างแพร่หลาย อีกทั้งคิดว่าเป็นคนใน Generation N หรือคนยุคใหม่ที่ใช้การสื่อสารหรือ Network กับเพื่อนร่วมรุ่น โดยมีเพจเจอร์ โทรศัพท์มือถือ ติดต่อกันโดยผ่าน e-mail และ ICQ chat หนึ่ง มีการลงโฆษณาหาเพื่อนทางหนังสือพิมพ์โดยให้ที่อยู่ตาม e-mail address

นอกจากนี้ อิทธิพลวัฒนธรรมญี่ปุ่นได้หลั่งไหลเข้าไปในเกาหลีภายหลังที่ประธานาธิบดีคิม เฉจุง ได้ประกาศยกเลิกการห้ามนำเข้าวัฒนธรรมญี่ปุ่นเมื่อปี ค.ศ. 1998 ดังนั้น เด็กหนุ่มสาวบางคนจึงรับเอาวัฒนธรรมวัยรุ่นญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่ทรงอิทธิพลมาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต

ข. การกินการดื่ม คนเกาหลียังคงรักษาขนบธรรมเนียมในเรื่องการกินการดื่มตามประเพณีโบราณ กล่าวคือ จะรับประทานอาหารหนัก ๆ ทั้งสามมื้อ อาหารประกอบด้วยข้าว กิมจิ อาหารประเภทเนื้ออย่าง ปลา และต้ม ติดตามด้วยผลไม้ เช่น แอปเปิ้ล ลูกพลับ ลูกแพร์ การรับประทานอาหารหนักเป็นเพราะคนเกาหลีโดยเฉพาะผู้ชายจะทำงานนานหลายชั่วโมงติดต่อกัน จึงต้องรับประทานอาหารครั้งละมาก ๆ และจะไม่ทานของว่างระหว่างมื้อ

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในเมืองใหญ่จะมีอาหารจานด่วน (fast food) เช่น แม็คโดนอลด์ เคนทักกีฟรายซิคเคน เบอร์เกอร์คิง พิชซ่าฮัท ฯลฯ เปิดจำหน่าย จะไม่มีลูกค้าที่เป็นผู้ชายในวัยทำงานชาวเกาหลีเข้าไปรับประทานเลย คงมีแต่แม่บ้านและลูกเล็ก เด็ก

นักเรียนนักศึกษา และชาวต่างประเทศเท่านั้นที่เป็นลูกค้า ผู้ชายชาวเกาหลีให้เหตุผลว่า อาหารเหล่านี้ทานแล้วไม่อิ่ม หรืออยู่ได้เพียงชั่วโมงสองชั่วโมงแล้วก็หิวอีก จึงไม่เหมาะที่จะรับประทานในวันทำงานเลย เมื่อผู้นำของครอบครัวนิยมรับประทานอาหารในบ้าน ที่เป็นอาหารหนักทำให้สมาชิกของครอบครัวต้องคล้อยตามและรับประทานอาหารตามแบบที่ผู้นำครอบครัวปรารถนา

การดื่มเครื่องดื่มประเภทแอลกอฮอล์ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ผู้ชายส่วนใหญ่จะดื่มสุราหรือโซจู ภายหลังจากการทำงานในแต่ละวัน และในยามสังสรรค์ ซึ่งเป็นเช่นเดียวกับผู้หญิงทำงานทั้งในเมืองและชนบท ส่วนนักศึกษาจะดื่มกันมากทั้งชายและหญิง อีกทั้งมีการแข่งขันดื่มจนหมดด้วยในการยกดื่มแต่ละครั้ง นอกจากนี้มีการผสมระหว่างเหล้า เบียร์ ไวน์และเหล้าตะวันตกหลายชนิด หรือที่เรียกว่า ไคนาไมท์เพื่อดื่มดูว่าใครจะคอแข็งกว่ากัน การดื่มกันมากเช่นนี้ยังผลให้บางคนติดเหล้า และบางรายเสียชีวิตเพราะโรคพิษสุราเรื้อรัง นอกจากนี้ทั่วทุกหนทุกแห่งตามตรอกซอกซอยจะพบกากอาหารที่คนอาเจียนออกมาเลอะเปรอะเปื้อนตามที่สาธารณะ ซึ่งเป็นผลมาจากการดื่มอย่างหนักของคนเกาหลี

การสูบบุหรี่เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่คนเกาหลีนิยมสูบกันมาก ชายวัยทำงานส่วนใหญ่จะสูบบุหรี่จัดโดยให้เหตุผลว่าเพราะความเครียดจากการทำงาน (เช่นเดียวกับการให้เหตุผลของการดื่มแอลกอฮอล์) ในขณะที่ผู้เยาว์ต่างเลียนแบบและสูบเรื่อยมาจนเป็นผู้ใหญ่ นักเรียนนักศึกษาทั้งชายหญิงก็เจริญรอยตาม ทำให้อัตราการสูบบุหรี่ของคนเกาหลีมีอยู่สูงมาก

เครื่องดื่มกาแฟเป็นที่นิยมกันมากนับแต่รัฐบาลเปิดเสรีให้มีการบริโภคสินค้าต่างประเทศเมื่อปี ค.ศ. 1987 เป็นต้นมา ปัจจุบัน ผู้คนนิยมดื่มโสมและชาน้อยมาก กาแฟจึงมีบทบาทสำคัญและกลายเป็นเครื่องดื่มสำหรับชนทุกเพศทุกวัย โดยสามารถหาซื้อได้จากตู้กดกาแฟที่ตั้งอยู่แทบทุกจุดในที่สาธารณะ และในร้านบริการเครื่องดื่มและร้านอาหารทั่วไป

ค. นิสัยการทำงาน เป็นที่เลื่องลือกันว่าจริยธรรมในการทำงาน (work ethics)

ของคนเกาหลีเน้นการทำงานหนัก เอาจริงเอาจังและอดออมเพื่ออนาคตที่สดใส จากปรัชญานี้เองทำให้คนเกาหลีส่วนใหญ่นิยมส่งเสริมการทำงานหนัก นักเอาเบาสู้ ไม่ว่าจะกิจการใดที่ยากเย็นแสนเข็ญ หากคนเกาหลีได้ลงมือทำแล้ว จะได้รับความสำเร็จเสมอ และบ่อยครั้งเป็นความสำเร็จที่ทำได้เกินเป้าหมายที่ตั้งไว้แต่แรกเสียอีก จึงมีการเรียกจริยธรรมในการทำงานแบบนี้ว่า “จิตวิญญาณเราทำได้” (Can-do spirit) ซึ่งนักวิชาการเกาหลีต่างอ้างว่า ปัจจัยด้านจริยธรรมในการทำงานหนักนี้เองที่เป็นผลให้ประเทศเกาหลีได้รับความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจภายในระยะเวลาอันสั้น

ปัจจุบัน เนื่องจากเกาหลีใต้ได้พัฒนาเศรษฐกิจเจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว คนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเมืองและประกอบอาชีพในงานอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม รวมทั้งต้องติดต่อกับคนทั่วโลก ทำให้การยึดถือหลักของขงจื้อและการยอมรับอำนาจของบิดาเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามความจำเป็นของสถานการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้น ศาสตราจารย์ฮองซังซิก แห่งมหาวิทยาลัยเกาหลีได้ศึกษาทิศทางของการเปลี่ยนแปลงนี้อย่างใกล้ชิดและพยายามค้นหาดัชนีเพื่อชี้ให้เห็นถึงระดับของการเปลี่ยนทัศนคติต่อครอบครัว ดังนี้

“ในแง่ของทัศนคติต่อความเคารพเชื่อฟังและกตัญญูของลูกต่อพ่อแม่ นั่น คนในยุคใหม่เชื่อฟังพ่อแม่ลดลง ในขณะที่เดียวกัน คนต่างตระหนักถึงการแสวงหาความสุขสบายของครอบครัวของตนเองมากขึ้น นอกจากนี้ทัศนคติต่อการเลี้ยงดูพ่อแม่ในยามแก่ชรา ก็มีแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัด” ศาสตราจารย์ฮองจึงกล่าวสรุปว่า “ปัจจุบัน คนเกาหลีมีทัศนคติเป็นไปตามลักษณะของปัจเจกชนนิยมมากขึ้น” หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ คนจะคิดถึงตนเองและครอบครัวของตนมากกว่าจะคิดถึงพ่อแม่และญาติมิตรนั่นเอง

กล่าวโดยย่อ เกาหลีเป็นสังคมที่ยึดถือผู้ชายเป็นใหญ่และมีการนับสายตระกูลจากฝ่ายชาย (ลูกชายคนโต) เป็นหลัก สายตระกูลจะปรากฏในรูปของชื่อสกุล (การเรียกชื่อคนเกาหลี จะเรียกชื่อสกุลก่อน แล้วตามด้วยชื่อต้น เช่น ปัก จุงฮี คิม เคจุง คิม ยังแซม เป็นต้น) ซึ่งกล่าวกันว่าชื่อสกุลในเกาหลีมีทั้งสิ้น 250-300 สกุลทั่วประเทศ ความสัมพันธ์ของสมาชิกในสายตระกูล (clan) เดียวกันมีอยู่อย่างแน่นแฟ้น โดยในแต่ละชุมชน (หมู่บ้าน ตำบลและอำเภอ) จะมีคนในตระกูลหนึ่งอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นหลัก

ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อีกทั้งสมาชิกของแต่ละตระกูลจะกราบไหว้
สุสานของบรรพบุรุษทุกปีในวันชูชก จึงก่อให้เกิดความผูกพันต่อกันอย่างแน่นแฟ้น ใน
ขณะเดียวกัน แต่ละตระกูลจะเป็นอิสระต่อกัน คนในตระกูลหนึ่งอาจเป็นมิตรหรือเป็น
ศัตรูกับตระกูลอื่นได้ ดังนั้น รอยแตกร้าวอาจจะเกิดขึ้นระหว่างสกุลได้ หรือเกิดการแบ่ง
และเล่นพรรคเล่นพวกในสถานที่ทำงานเดียวกันหากมีคนต่างตระกูลอยู่ร่วมกันดังคำ
กล่าวอ้างของศาสตราจารย์ลี แมนแก๊ป ซึ่งได้อธิบายในหัวข้อก่อนหน้า

อาจมีคำถามถามว่า คนที่มีชื่อสกุลเดียวกัน ทำไมถึงแตกแยกหรือแข่งขันกัน
อย่างเอาเป็นเอาตาย ดังเช่น คนที่มีชื่อสกุลคิม แข่งขันกันในการเลือกตั้งเป็น
ประธานาธิบดีในทศวรรษที่ 1990 ระหว่าง 3 คิม คือ นายคิม เจุง นายคิม ยังแจม และ
นายคิม จองอิล (สองคนแรกได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดีคนละสมัย ส่วนคนหลังสุด
ได้เป็นนายกรัฐมนตรี) นอกจากนี้ ก็มีคนชื่อสกุลนี้เป็นผู้นำของเกาหลีเหนือด้วย คือนาย
คิม อิลซุง (อดีตประธานาธิบดี) และนายคิม จองอิล (ลูกชาย และเป็นผู้นำเกาหลีเหนือ
คนปัจจุบัน) คนที่ชื่อสกุลคิมที่กล่าวถึงนี้ไม่สามารถทำความเข้าใจกันได้และซ้ำยังเป็น
ศัตรูต่อกันอย่างเปิดเผย คำตอบก็คือ สกุลคิมเป็นสกุลใหญ่ที่มีสมาชิกมากมายหลายกลุ่ม
แต่ละกลุ่มแม้ใช้ชื่อเดียวกันแต่ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันเลย ดังนั้น คนที่มีสกุลคิม
จะแนะนำตัวเองว่า “ผมชื่อคิม มาจากเมืองเคียงจู” ในขณะที่อีกคนหนึ่งจะแนะนำว่า “ผม
ก็ชื่อคิมเช่นเดียวกันแต่มาจากเมืองม็อกโพ” เมืองเคียงจูอยู่ในจังหวัดเคียงซัง ส่วนเมือง
ม็อกโพอยู่ในจังหวัดโซลลา ซึ่งอยู่คนละฝั่งของคาบสมุทร ความเกี่ยวข้องกันทาง
สายเลือดจึงไม่มี อนึ่ง ในสังคมเกาหลีผู้ที่มินามสกุลเดียวกันจะแต่งงานกันไม่ได้ ยกเว้น
นามสกุลใหญ่ ๆ เช่น คิม ลี ปัก ที่อาจมาจากคนละสายกัน จึงสามารถแต่งงานกันได้

จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างคนในสกุลเดียวกันและภูมิภาคเดียวกันจะมี
ความแนบแน่นทางสายเลือด และรวมตัวกันเป็นปึกแผ่น เนื่องจากการดำรงชีวิต
ในท้องถิ่นในโรงเรียน วัดหรือศาสนสถานเดียวกัน อีกทั้งมีความผูกพันต่อบรรพบุรุษ
เดียวกัน ทำให้ทุกคนในกลุ่มผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้น ต่อมา เมื่อสังคมเกาหลีเปลี่ยนไป
อันเป็นผลมาจากการอพยพเข้ามาสู่เขตเมืองมากเพราะนโยบายการพัฒนาที่เน้นให้

กลายเป็นสังคมอุตสาหกรรม ทำให้ประชากรปัจจุบันอาศัยอยู่ในเขตเมืองมีถึงร้อยละ 70 ของประชากรทั้งหมด ความผูกพันระหว่างบุคคลจึงเปลี่ยนไปโดยมีการใช้ปัจจัยอื่นเข้ามาเชื่อมโยง เช่น การเป็นเพื่อนร่วมงานในสถานที่ทำงานเดียวกัน และการเป็นเพื่อนร่วมรุ่นและโรงเรียนเดียวกัน ทำให้ความผูกพันต่อกันขยายวงกว้างออกไป ในขณะที่เดียวกัน ความสัมพันธ์ต่อกันตามสายตระกูลและภูมิภาคก็ยังคงแนบแน่นดังเช่นในอดีต ดังจะเห็นได้จากผลของการเลือกตั้ง และจำนวนผู้เดินทางกลับไปไหว้บรรพบุรุษในวันชุกชกในแต่ละปี รวมทั้งแนวโน้มในการรับคนเข้าทำงาน และการให้ความสนิทสนมกับเพื่อนร่วมงานที่เคยเป็นศิษย์เก่าจากสถาบันเดียวกัน (alumni) และจากภูมิภาคเดียวกัน

สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งในสังคมเกาหลีในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลก็คือ คนที่ไม่รู้จักกันจะไม่ทักกัน และจะไม่ใช้รอยยิ้มในการทักทายกับคนที่ไม่รู้จัก เพราะถือกันว่าหากผู้ใดเปิดรอยยิ้มให้ก่อน จะทำให้ดูเหมือนว่าเป็นคนชอบเปิดตัว ต้องการรู้จักกับคนอื่นเสมือนการหวังผลอย่างใดอย่างหนึ่งจากอีกฝ่ายหนึ่ง ดังนั้นจะสังเกตเห็นว่า ในขณะที่รอรถเมล์ รถไฟใต้ดิน หรือแม้แต่การให้บริการ เช่น พนักงานขายของ แคนเซียร์ และคนเสิร์ฟอาหารจะไม่ค่อยมีรอยยิ้มเลย แต่คนจะยิ้มให้กันก็เฉพาะกับคนที่รู้จักมักคุ้นกันแล้วเท่านั้น

โดยทั่วไปแล้ว การทำความรู้จักกันและกันจะกระทำแบบทางการ (formal) มีการแลกนามบัตรเพื่อให้รู้ “ตำแหน่งในทางสังคม” (social status) ของกันและกัน ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งหากจะต้องไปทำธุรกิจในประเทศนี้ ต้องเตรียมนามบัตรให้พร้อม โดยจะมอบให้ทันทีเมื่อมีการแนะนำตัว ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกับกรณีของประเทศญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม คนเกาหลีจะไม่ค่อยอบอุ่น ละมุนละไมหรือแสดงความกระตือรือร้นที่จะทำความรู้จักคนอื่นดังเช่นคนญี่ปุ่นหรือคนจีน จึงดูว่าแข็งกระด้างหรือไม่ค่อยสนใจที่จะทำความรู้จักคนอื่นเท่าไร โดยมักจะทำหน้าตาเฉย ๆ บางครั้งดูเย็นชาด้วยซ้ำ

คนเกาหลีในสายตาของชาวต่างประเทศ

ตอนนี้จะกล่าวถึงโครงสร้างบุคลิกขั้นพื้นฐานของคนเกาหลีในสายตาของคนต่างชาติ การมองในแนวนี้อาจก่อให้เกิดการมองเห็นภาพของชาวเกาหลีอีกมุมมองหนึ่ง ซึ่งอาจคล้ายคลึงหรือแตกต่างไปจากมุมมองของชาวเกาหลีเองที่ได้เขียนอธิบายเกี่ยวกับอุปนิสัยประจำชาติของตนดังที่ได้กล่าวอย่างละเอียดในตอนก่อนหน้าแล้ว

อย่างไรก็ตาม ผู้อ่านจะต้องไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนในขณะที่อ่าน ทั้งนี้เป็นเพราะชาวต่างชาติอาจมีข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ (1) อาจใช้มาตรฐานทางวัฒนธรรมของสังคมของตนเองเป็นเกณฑ์ในการวัด (2) อาจไม่รู้จักเกาหลีดีพอในทุกแง่ เพราะใช้เวลาศึกษาสังคมนี้เพียงช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ทำให้ขาดความรู้เท่าที่ควร (3) อาจไม่รู้ภาษาเกาหลี และ/หรือเข้าใจประวัติศาสตร์ ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมไม่ลึกซึ้งเพียงพอ ก่อให้เกิดความไขว้เขวและสรุปผลไม่ตรงกับข้อเท็จจริง และ (4) อาจมีอคติ (หรือมีทัศนคติที่ดี) ต่อคนและสังคมเกาหลีล่วงหน้ามาก่อนแล้ว หรือประสบกับเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความประทับใจไปในทางใดทางหนึ่ง ทำให้ขาดความเป็นกลางในการมองภาพของคนเกาหลี นอกจากนี้ ชาวต่างประเทศอาจด่วนสรุปว่าคนเกาหลีเป็นอย่างนั้น

อย่างนี้ก่อนที่จะมองโดยรอบให้เกิดความแน่ชัดเสียก่อน จึงก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนหรืออาจจับภาพในประเด็นเล็ก ๆ แล้วนำมาอธิบายคนและสังคมเกาหลีเป็นส่วนรวม

ในทางตรงกันข้าม มุมมองของชาวต่างชาติต่อสังคมเกาหลีอาจทำให้เราได้ภาพที่ชัดเจน ทั้งนี้เพราะจะสามารถสังเกตแบบแผนพฤติกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมโดยไม่ถูกบดบังจากกฎเกณฑ์ทางวัฒนธรรมเกาหลี (cultural bounded) ให้เป็นกรอบในการมอง อีกทั้งสามารถวิพากษ์วิจารณ์แบบตรงไปตรงมาอีกด้วย ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้อ่านที่ต้องใช้ความระมัดระวังให้มากก่อนที่จะปักใจเชื่อ รวมทั้งควรนำข้อสรุปของคนหนึ่งไปเปรียบเทียบกับของคนอื่น เพื่อให้เกิดความแน่ชัดขึ้น

จีนและญี่ปุ่นเป็นชนชาติที่เกี่ยวข้องกับคนเกาหลีมานานนับตั้งแต่ครั้งก่อนคริสต์กาล ตลอดช่วงประวัติศาสตร์ในอดีตอันยาวนาน จีนจะอ้างอยู่เสมอว่าดินแดนบนคาบสมุทรเกาหลีเป็นส่วนหนึ่งของจีน โดยเรียกว่า มณฑลโลตาง ซึ่งมีการเขียนแผนที่

ผนวกดินแดนแห่งนี้ไว้ในแผนที่ของจีนในสมัยราชวงศ์ฮั่น (ราวปี 206 ก่อนคริสต์ศักราช- ค.ศ. 184) ราชวงศ์หยวน (ราวปี ค.ศ. 1215-1367) และราชวงศ์ชิง (ราวปี ค.ศ. 1636-1911) ส่วนโชกุนอิเคโยชิแห่งญี่ปุ่นได้ยกกองทัพบุกเกาหลี 2 ครั้งในปี ค.ศ. 1592 และ ค.ศ. 1597 แต่กระทำไม่สำเร็จ ต่อมาเมื่อญี่ปุ่นทำสงครามกับจีน (ค.ศ. 1894-1895) และกับรัสเซีย (ค.ศ. 1904) ญี่ปุ่นได้ส่งกองทหารเข้าไปในเกาหลีเพื่อใช้เป็นฐานที่มั่นในการโจมตีทั้งสองประเทศ และในที่สุด ญี่ปุ่นก็ผนวกดินแดนบนคาบสมุทรแห่งนี้เป็นอาณานิคมของญี่ปุ่นในปี ค.ศ. 1910-1945

คนจีนในอดีตจะมองคนเกาหลีว่าเป็นคนป่าเถื่อน (คนจีนโบราณจะเรียกชาวต่างชาติว่า “คนป่าเถื่อน” ทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นคนผิวสีเหลืองหรือคนผิวขาว) ที่จะต้องสวมวิกักคี่ต่อจีนและส่งคนเข้าไปในประเทศจีนเพื่อเรียนรู้ศิลปวิทยาการ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีชั้นสูงจากจีน ในขณะที่คนญี่ปุ่นจะมองคนเกาหลีว่าโง่เขลาและอ่อนแอ และต้องเป็นข้าทาสบริวารชาวอาทิตย์อุทัย

สำหรับอิทธิพลของชาวตะวันตกกลุ่มแรกที่เข้ามาในเกาหลีนั้น ก็คือพวกพ่อค้าชาวเปอร์ตุเกสโดยนำเรือสินค้าเดินทางไปยังประเทศญี่ปุ่นในราวปี ค.ศ. 1543 และนำคริสต์ศาสนาเข้าไปเผยแพร่ในดินแดนซากระ ต่อมาได้ร่วมเดินทางพร้อมกับกองทัพของโชกุนอิเคโยชิเข้าไปยังเกาหลีในปี ค.ศ. 1592 ส่วนชาวสเปนเป็นคนผิวขาวชาติที่สองเข้าไปในเกาหลีในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 16 และในปี ค.ศ. 1626 เรือของชาวฮอลันดาได้อับปางลงใกล้กับเกาะเชจู มีผู้รอดชีวิต 3 คน หนึ่งในจำนวนนี้มีชื่อว่า Jan Janse Weltevee ได้ถูกส่งไปยังราชสำนักที่กรุงโซล และเขาได้ช่วยเหลือเกาหลีสร้างอาวุธทันสมัยขึ้น

ต่อมา ชาวยุโรปต่างทยอยเข้าไปยังเกาหลีเรื่อยมา ทำให้วัฒนธรรมของชาวตะวันตกมีเหนือความรู้สึกนึกคิดของคนเกาหลีบางกลุ่ม โดยหันไปยึดถือความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน จึงเกิดมีการตั้งกลุ่มที่เรียกว่า ซีรัค (Sirak) หรือที่เรียกว่าความรู้ทางตะวันตก (western knowledge) เมื่อราวคริสต์ศตวรรษที่ 17-18 อย่างไรก็ตาม คนในราชสำนักส่วนใหญ่ของเกาหลียังคงยึดมั่นใน

วัฒนธรรมตะวันออกและแสดงความไม่เป็นมิตรกับต่างชาติ อีกทั้งชอบอยู่อย่างโดดเดี่ยว ไม่คบค้าสมาคมกับชนชาติใดยกเว้นจีน จึงได้ออกกฎหมายปกป้องการเข้ามาของต่างชาติ รวมทั้งสนับสนุนให้ประชาชนต่อต้านอิทธิพลของตะวันตก จึงเกิดกระบวนการตงฮัก (Tonghak) ในปี ค.ศ. 1863 เพื่อท้าทายชนต่างชาติและวัฒนธรรมของพวกเขาฝรั่ง ดังนั้น ความปั่นป่วนวุ่นวายทางการเมืองจึงเกิดขึ้นระหว่างกลุ่มนิยมตะวันตกที่ร่วมกับมหาอำนาจที่ต้องการมีอิทธิพลและผลประโยชน์เหนือเกาหลี กับกลุ่มต่อต้านต่างชาติ เหตุการณ์ได้พลิกผันและเกิดความรุนแรงอย่างต่อเนื่องเรื่อยมา จนในที่สุดเกาหลีก็ตกเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่นในกาลต่อมาแม้ว่าเกาหลีจะประกาศตนเป็นรัฐอาณานิคม (Hermit state) ที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับชาติใดก็ตาม

ความเกี่ยวข้องกันระหว่างชนชาติตะวันตกและชาติอื่น ๆ กับสังคมเกาหลีมีมาช้านานดังที่กล่าวแล้วข้างต้น ในที่นี้จะขอนำข้อคิดเห็นของชาวต่างชาติบางคนที่มีโอกาสเข้าไปในเกาหลีและได้เขียนบรรยายลักษณะอุปนิสัยประจำชาติของชาวเมืองโสมไว้ ดังนี้

1. ทักษะของชาวอังกฤษ

อิซาเบลล่า บิชอป (Isabella Bishop) นักเขียนสตรีชาวอังกฤษได้ปลอมตัวเป็นชายเดินทางท่องเที่ยวไปในเกาหลี เมื่อปี ค.ศ. 1898 ได้เขียนพรรณนาเกี่ยวกับคนเกาหลีว่า “เป็นชนโง่เขลาและไร้การศึกษา ทำให้ไม่มีความหวังที่จะก้าวไปสู่อนาคตที่ดีได้... ทรัพย์สินของผู้คนส่วนใหญ่ถูกปล้นแล้วนำไปบำรุงบำเรอความสุขของเหล่าข้าราชการและราชสำนักเกือบทั้งหมด... คนเกาหลีทั่วไปจะจงเกลียดชังคนจีนและคนญี่ปุ่นที่มีอิทธิพลเหนือเกาหลี และราชสำนักที่ครอบครองอำนาจสูงสุดของรัฐไว้ แต่ความเกลียดชังดังกล่าวไม่ได้ส่งผลใด ๆ ขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะชาวเกาหลีมีบุคลิกแบบง่าย ๆ เปราะบาง และชอบทำตามคำสั่ง”

2. ทักษะของนักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน I

คอร์เนลิอุส ออสกู๊ด (Cornelius Osgood) นักมานุษยวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยเยลล์ชาวอเมริกันเข้าไปศึกษาคนและสังคมวัฒนธรรมของเกาหลีในปี ค.ศ. 1947 โดยใช้แนวการศึกษาของนักมานุษยวิทยาเป็นเวลานานนับปี ข้อสังเกตของเขาต่อคนเกาหลีมีดังนี้ คนเกาหลีมีบุคลิกภาพขึ้นอยู่กับคำกล่าวอ้างของสมาชิกร่วมสังคมคนอื่น (oral character) กล่าวคือ คำพูดของคนในสังคมจะเป็นตัวกำหนดสถานภาพและบทบาทของบุคคล ออสกู๊ดเน้นว่าที่เป็นเช่นนี้เป็นผลมาจากการได้รับการเอาอกเอาใจมากเกินไปตั้งแต่เยาว์วัย ทำให้เป็นเสมือนเด็กที่ต้องการการป้อนข้าวป้อนน้ำจากมารดา จึงทำให้เกิดเป็นบุคลิกภาพของการอยากรู้อยากเห็น (curiosity) ช่างพูด (volubility) ใจร้อน (haste) และไม่อยู่นิ่งเฉย (restless) การมองแบบนี้ ผู้วิจัยได้อ้างแนวคิดของซิกมันด์ ฟรอยด์ นักจิตวิทยาผู้มีชื่อเสียงที่ชี้ถึงบุคลิกภาพแบบ oral-sadistic components จึงได้นำมาเป็นตัวชี้ถึงคุณลักษณะบุคลิกภาพของคนเกาหลีที่น่าจะเป็นแบบนี้

ออสกู๊ดกล่าวต่อไปว่า คนเกาหลีที่เขาพบเห็นเป็นคนเก็บตัว (introversion) มีอารมณ์ปรวนแปรไม่แน่นอน (considerable emotional instability) โดยมีความสามารถที่จะอยู่ในสภาพที่สงบนิ่งคล้ายกับหมีที่นอนอยู่ แต่จะร้อนรน คุ้ยคล้ายเสียที่ถูกเหย คนเกาหลีจะเก็บอารมณ์ไว้ภายใน (pent-up emotion) มีความกลัว (fears) ชอบคาดการณ์ล่วงหน้า (speculation) และกระวนกระวายใจ (anxiety) ลักษณะบุคลิกภาพแบบนี้คล้ายคลึงกับผู้คนที่อาศัยอยู่ในเขตหนาวทางตอนเหนือของโลก อนึ่ง วีรบุรุษที่คนเกาหลียกย่องก็คือ ผู้ที่ไม่ทำลายคนอื่น

นักมานุษยวิทยาผู้นี้ได้พยายามค้นหาคำอธิบายถึงคนเกาหลีอีกหลายแง่หลายมุม ดังเช่น คนเกาหลีจะไม่ยอมรับวัฒนธรรมจีนว่าเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิตของพวกเขาเนื่องจากเห็นว่าคนจีนเป็นคนที่มีความคิดมากเกินไป (too rational) กระทำตนเป็นทางการเกินขอบเขต (too formal) และเป็นเสมือนคนไร้อารมณ์ (emotionally too cold) โดยทั่วไปแล้ว คนเกาหลีจะประพฤติดนเป็นคนที่เรียบง่าย เช่น นั่งกับพื้นรับประทานอาหารที่มีแต่เพียงน้ำพริก กิมจิและข้าวสวย อาหารเหล่านี้จะมีกลิ่นและรสชาติ ส่วนเครื่องแต่งกายนั้น จะใช้ผ้าสีดำ สีขาว ซึ่งดูเป็นสีพื้น ๆ และสวมหมวก

ส่วนการแต่งกายของชนชั้นสูง (yangban) จะบ่งชี้ถึงอุปนิสัยประจำชาติของการชอบอยู่นิ่งเฉยและไม่ทำงาน ดังนั้นคนเกาหลีในยุคนี้จึงถูกกล่าวหาว่าเป็นชนชาติที่ขี้เกียจที่สุดในโลก ในขณะที่อีกมุมมองหนึ่งจะชื่นชมว่าคนเกาหลีเป็นคนขยัน อดทน และมีพลังกำลังมหาศาลในการทำงาน ด้วยเหตุนี้ ออสกูดจึงตั้งข้อสงสัยว่าเขาไม่รู้ว่าจะเชื่อในมุมมองใด จึงได้เสนอว่า ควรไปทำการสังเกตด้วยตัวเองจะดีกว่า

ออสกูดย้ำว่า คนเกาหลีชอบดื่มและเดินรำเป็นชีวิตจิตใจ เมื่อดื่มสุราถึงจุดหนึ่งแล้วคนที่มาร่วมงานเลี้ยงจะเริ่มขว้างปาก่อนหินใส่กันและกันอันเป็นการแสดงถึงความรุนแรง ในขณะที่การร้องเพลงก็จะส่งเสียงดังขึ้นเรื่อย ๆ และเต็มเปี่ยมไปด้วยการแสดงออกทางอารมณ์อย่างเต็มที่ คล้ายกับคนรัสเซีย ซึ่งเป็นเสมือน “การมีอารมณ์ร่วมกันในยามราตรี ท่ามกลางเสียงกึกก้องและเสียงร่ำลั่นของเครื่องดนตรีที่ดังสนั่นเพื่อขับไล่ความหนาวเย็นยามหิมะ โปรยปรายลงมาอย่างไม่ขาดสาย”

แบบแผนของช่วงชีวิตในวัยของเกาหลีเป็นเรื่องที่น่าสนใจยิ่ง ในวัยเด็กนั้น พ่อแม่จะเอาใจใส่เลี้ยงดูเป็นอย่างดี แต่เมื่อมีน้องคนเล็กคลอดตามมา พี่ชายและพี่สาวก็จะแสวงหาของเล่นอื่นมาทดแทนเพื่อหาความสนุกสนานและเพลิดเพลิน โดยจะอยู่ในสายตาของปู่ย่าแทน เด็ก ๆ จะได้รับการเอาอกเอาใจด้วยการรับฟังเรื่องทุกเรื่องที่เด็กเจรจา คุณแลในเรื่องการหลับนอนอย่างใกล้ชิดประดุจคนไข้ที่อยู่ในโรงพยาบาลหนึ่ง ช่วงเวลาที่เด็กมีความสุขที่สุดก็คือ เวลารับประทานอาหาร

ต่อมาเมื่อเด็กน้อยเจริญวัยขึ้นก็จะเริ่มมีความรับผิดชอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการสำรวมกิริยามารยาทด้วยการให้ความเคารพยำเกรงผู้ใหญ่ที่เป็นชายสูงอายุในบ้านและผู้คนรอบข้าง ลักษณะดังนี้จะแตกต่างจากเด็กอเมริกันที่พยายามหลบหลีกการควบคุมของผู้ปกครอง บางครั้งยังต่อต้านผู้ใหญ่ทั้งทางตรงและทางอ้อมอีกด้วย ซึ่งพฤติกรรมดังนี้จะถูกห้ามเด็ดขาดในสังคมเกาหลี อนึ่ง ความสัมพันธ์ในครอบครัวนั้น ผู้เป็นพ่อจะดูเจียมขริมนั่นเป็นแบบฉบับของบทบาทผู้เป็นพ่อและจะทำตัวเหินห่างจากลูก ๆ ดังนั้น แม่จึงทำหน้าที่ทะนุถนอมอุ้มชูเลี้ยงดูด้วยการโอบกอดเพื่อแสดงความรักในวัยเยาว์ของเด็กเป็นเวลาหลายปี อีกประการหนึ่งที่ผู้วิจัยให้ความสนใจก็คือ ในเกาหลี

อาหารถือเป็นสิ่งที่ทุกคนให้ความสำคัญมาก เพราะบ่อยครั้งที่เด็กจะอ้าปาก หรือไม่ก็ดูดหัวแม่มือของตนเอง

ออสกูดเน้นว่า คนเกาหลี (ในช่วงที่เขาศึกษาเมื่อปี ค.ศ. 1947) เป็นคนไม่ค่อยขยันขันแข็งเมื่อเทียบกับคนจีน คนญี่ปุ่นและคนเยอรมัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าไม่มีแนวความคิดในการชอบแสวงหาผลประโยชน์ตอบแทน (หรือมีความเป็นผู้ประกอบการ) ดังเช่นคนจีนและคนยิว แต่มีลักษณะคล้ายกับชาวไอริชและชาวสเปน ดังนั้น ค่านิยมในเรื่องแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางด้านวัตถุนิยมจึงดูต่ำเกินไป

หากย้อนไปในอดีตสมัยโบราณราวสองพันปีก่อนคริสตกาล ออสกูดได้ค้นพบว่า มีชนหลายกลุ่มอาศัยอยู่บนคาบสมุทรเกาหลี เช่น ชนเผ่า Kaya Pyonhan Yamak (Wei-mai) Maguk Malgal Suksin (Umnu) Yujin Okjo Chinhan และ Mahan เป็นต้น ชนแต่ละเผ่ามีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง มีโครงสร้างทางสังคมแบบง่าย ๆ อยู่กันเป็นกลุ่ม ๆ มีหัวหน้าเผ่าทำหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของมวลสมาชิก ชนเหล่านี้นับถือลัทธิคนทรง (Shamanism) มีนิสัร่าเริงชอบร้องเพลง กินดื่ม และเดินรำเมื่อมีงานเทศกาลและในช่วงเวลาว่างจากการงาน ต่อมา ชนเผ่าดังกล่าวได้รวมตัวกันเป็นอาณาจักรเพ็กเจ ซิลลา และโคกูริวในยุคสามอาณาจักร และในที่สุดก็รวมตัวกันเป็นอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวกันในยุคราชวงศ์ชี่หรืออาณาจักรโชซอนในระหว่างปี ค.ศ. 1392-1910 จะเห็นว่าการศึกษาของออสกูดได้ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างในชนชาติที่เรียกตัวเองว่าเกาหลี ซึ่งดูจะไม่สอดคล้องกับความคิดของนักวิชาการของเกาหลียุคใหม่ที่มักอ้างว่า คนเกาหลีเป็นชนเผ่าพันธุ์เดียวกันและมีวัฒนธรรมเหมือนกัน

อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวได้ว่า เมื่อมาอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นเวลานานหลายศตวรรษ ชนต่างเผ่าอาจผสมกลมกลืนกันและกัน ดังเช่นกรณีของญี่ปุ่นที่มีชนหลายเผ่าพันธุ์อพยพมาอาศัยอยู่บนเกาะญี่ปุ่น และในที่สุดก็กลายเป็นชนชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะและไร้ชนกลุ่มน้อยเข้ามาอาศัยแทรกอยู่ ดังนั้น คนเกาหลีปัจจุบันจึงพึงพอใจในความเป็นชนชาติที่มีวัฒนธรรมและภาษาเดียวกันทั่วทั้งประเทศ จึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่กลุ่มผู้นำใช้สร้างลัทธิชาตินิยมขึ้น ลัทธิชาตินิยมนี้ได้รับการใช้ในการปกป้อง

การหลั่งไหลของวัฒนธรรมและสินค้าต่างชาติเข้าไปในเกาหลีในยุคปลายของ อาณาจักรโชซอน ใช้ในการกอบกู้อิสรภาพของชาติในช่วงที่ถูกญี่ปุ่นเข้ายึดครองเป็น อาณานิคม และใช้ในการปลุกจิตสำนึกให้ทุกคนร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาเศรษฐกิจ ในยุคใหม่สมัยสาธารณรัฐที่สามที่มีประธานาธิบดีปัก จุงฮี เป็นผู้นำประเทศ อนึ่ง มีการ ใช้ลัทธิชาตินิยมในการปกป้องและสร้างความมั่นคงของชาติต่อต้านการรุกรานของเกาหลี เหนือ และใช้ปลุกพลังให้ประชาชนขยันขันแข็งในการทำงานและมีระเบียบวินัย โดย ชักชวนว่า เราชาวเกาหลีจะต้องร่วมกันเป็นหนึ่งทำงานหนักเพื่อผลประโยชน์ของคน เกาหลีทั้งหมด โดยจะไม่ถูกแบ่งปันให้คนกลุ่มอื่นใดเพราะเกาหลีเป็นชาติที่ปราศจากชน กลุ่มน้อย

ผู้เขียนมีความเห็นว่า แม้จะอ้างถึงความเป็นหนึ่งเดียวของชนในชาติ แต่ พื้นฐานทางด้านสังคมที่เป็นผลมาจากการรวมตัวตามสายตระกูลหรือโคตร (clan) ที่ เกี่ยวพันโดยตรงกับชนเผ่าดั้งเดิมหลาย ๆ เผ่า อีกทั้งแต่ละตระกูลตั้งรกรากอยู่ตาม ท้องถิ่นเฉพาะเขต ทำให้มีการมองสังคมเกาหลีว่าเป็นสังคมที่รวมของสายตระกูลหลาย ๆ สายเข้าด้วยกัน เสมือนหนึ่งการเอาก้อนหินหลายก้อนมารวมเข้าไว้บนคาบสมุทร เกาหลี ก้อนหินแต่ละก้อนมีอิสระต่อกันและมีแบบแผนทางสังคมเป็นหน่วยหนึ่ง ทำให้ มีการแข่งขันต่อสู้แย่งชิง และชิงดีชิงเด่นระหว่างตระกูลเสมอ ในขณะเดียวกัน จะมีความร่วมมือระหว่างตระกูลเช่นกัน ลักษณะเช่นนี้ ทำให้เราสามารถมองเห็นรอยปริของ สังคมอย่างเห็นได้ชัด

ต่อมาเมื่อสังคมพัฒนามาถึงยุคปัจจุบัน รากเหง้าของสายตระกูลยังคงเป็น พื้นฐานหลักของการรวมตัวกันเป็นสังคมยุคใหม่นี้เช่นกัน แม้ว่าจะมีปัจจัยอื่น เช่น การ ปกครองระบอบประชาธิปไตย การกลายเป็นสังคมอุตสาหกรรม สังคมเมือง ระบบ การศึกษายุคใหม่ รวมทั้งอิทธิพลของวัฒนธรรมสากล (คอมพิวเตอร์ ภาษาอังกฤษ วัฒนธรรมตะวันตก ฯลฯ) ที่เข้ามาสร้างความผูกพันระหว่างสายตระกูล ซึ่งก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงในระบบสังคมของเกาหลีในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา แต่ ระบบเสริมของวัฒนธรรมดั้งเดิมยังคงเป็นแรงยึดเหนี่ยวให้การเกาะตัวของสังคมตามรูป

แบบเดิมและยังคงดำรงอยู่ได้ในระดับหนึ่ง

ผู้เขียนมีความเห็นว่า รูปลักษณะของสังคมเกาหลีในยุคปัจจุบันมีลักษณะตาม ทฤษฎีการแตกตัวและการรวมตัว (Fission and Fusion theory) กล่าวคือ แต่ละตระกูลจะ ขับเคี่ยวแข่งขันกันอย่างเอาเป็นเอาตายภายในสังคมเดียวกัน แต่เมื่อต้องเผชิญกับสังคม อื่น ทุกกลุ่มหรือทุกสายตระกูลจะรวมตัวกันเป็นหนึ่งเพื่อต่อกรกับคู่ต่อสู้ซึ่งเป็นคนจาก ภายนอกสังคมเกาหลี

3. ทศนะจากนักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน II

วินเซนท์ เอส อาร์ บรันดท์ (Vincent S.R. Brandt) นักมานุษยวิทยาแห่ง มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดเดินทางไปศึกษาค้นคว้าวิจัยในหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ชายทะเลแห่งหนึ่ง ของเกาหลี เมื่อ ค.ศ. 1965-1966 เพื่อเก็บข้อมูลทำวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก จากนั้นได้ พิมพ์ผลงานออกเป็นหนังสือชื่อ A Korean Village : Between Farm and Sea เขาได้เล่า ถึงการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบทอย่างละเอียดว่าชุมชนแห่งนี้ว่า กลุ่มเครือ ญาติที่สืบสายสัมพันธ์ทางสายเลือด (lineage) ของแต่ละตระกูล (clan) จะผูกพันเกี่ยว ครอบระหว่างสมาชิกญาติพี่น้องเดียวกันอย่างใกล้ชิด (solidarity of the kinship group) ทั้งนี้เพราะพิธีกรรมตามคำสอนของลัทธิขงจื้อเป็นตัวเสริมให้สมาชิกในแต่ละสาย ตระกูลผนึกกันเป็นปึกแผ่น โดยทุกคนจะต้องเข้าร่วมในกิจกรรมกราบไหว้บรรพบุรุษ แห่งเดียวกันทุกปี รวมทั้งในวันปีใหม่ที่ถูกหลานจะไปแสดงความเคารพต่อญาติผู้ใหญ่ ตลอดจนกิจกรรมอื่น ๆ ที่ญาติจะทำร่วมกันเสมอ ๆ อนึ่ง แต่ละคนที่สังกัดในกลุ่มทาง สายเลือดจะได้รับการกำหนดตำแหน่ง (status or social rank) ตามอายุ (age) ในกลุ่มซึ่งจะ เป็นพื้นฐานของการแสดงพฤติกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างกันและกัน ทั้งนี้ เพราะแบบแผนความประพฤติที่มีต่อกันและกันจะเป็นไปตามลำดับความสูงต่ำ (hierarchy) ของสมาชิกที่ดำรงตำแหน่งทางสังคมในกลุ่มหรือตระกูลนั้น ๆ ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นการกำหนดพฤติกรรมทางสังคมที่มีความชัดเจน

ในชุมชนที่ศึกษา ประกอบด้วยสกุลใหญ่ ๆ 3 สกุล คือ (Chonju) Yi,

(Kimhae) Kim, Mun และสกุลอื่นอีก 8 สกุลที่มีจำนวนเพียงสกุลละ 1-3 ครัวเรือนเท่านั้น ความผูกพันที่เชื่อมโยงคนต่างสกุลเข้าด้วยกันเป็นชุมชน (community) จะผ่านทางศาสนา การปกครองท้องถิ่น โรงเรียนและพิธีกรรมของชุมชน จึงส่งผลให้ชุมชนแห่งนี้มีลักษณะเฉพาะและเป็นอิสระจากชุมชนอื่น อย่างไรก็ตามบรรทัดที่ย้ำว่า แต่ละสกุลจะมีการแข่งขันกัน และก่อให้เกิดข้อขัดแย้งระหว่างสกุลเสมอ

เมื่อเกาหลีเริ่มพัฒนาเศรษฐกิจ เด็กหนุ่มพากันอพยพโยกย้ายไปทำงานในเมืองและตามโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ พวกเขาปฏิเสธที่จะทำงานในไร่นาและจับปลาซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิม ทำให้ชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลงไปเพราะมีการนำสิ่งใหม่ (innovation) เข้ามาใช้ในชุมชน อีกทั้งสมาชิกรุ่นหนุ่มสาวมักมองหางานจากภายนอกชุมชนเพื่อแสวงหาความเจริญก้าวหน้าในชีวิต แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ความผูกพันต่อกลุ่มเครือญาติและความเป็นคนจากพื้นเพเดียวกันยังคงมีอยู่อย่างเหนียวแน่นในหมู่เด็กหนุ่มที่อพยพไปทำงานที่อื่น ซึ่งพวกเขาจะพึ่งพาอาศัยกันและกันยามที่อยู่ไกลบ้าน และจะพากันกลับบ้านเพื่อประกอบพิธีกรรมกราบไหว้บรรพบุรุษที่จัดให้มีขึ้นในชุมชนเดิมทุกปี

4. คนเกาหลีในสายตาของนักธุรกิจ : คนเกาหลีในเขตเมือง

ในบทความเรื่อง What Makes Koreans Tick? ซึ่งเขียนโดยแจ็ค เอเบอร์โซลด์ (Jack Aebersold) นั้นเป็นการวิเคราะห์จากประสบการณ์ของผู้เขียนที่ต้องการชี้ให้เห็นถึงลักษณะธรรมชาติทางด้านจิตวิทยาของคนเกาหลี (Korean psychological nature) ที่เป็นผลมาจากประวัติศาสตร์อันยาวนานซึ่งได้ก่อให้เกิดเป็นรูปลักษณะของบุคลิกภาพของชนในชาตินี้ ทำให้คนเกาหลีมีลักษณะที่แปลกแตกต่างไปจากชนชาวตะวันออกอื่น ๆ ผู้เขียนได้เน้นกล่าวถึงบุคลิกภาพเด่น ๆ ที่ชาวต่างประเทศควรรู้เพื่อจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์เมื่อต้องติดต่อสัมพันธ์ทางธุรกิจการค้ากับคนเกาหลี ทั้งนี้เพราะเป็นบทความที่พิมพ์ในหนังสือชื่อ *กลยุทธ์ที่จะสร้างความสำเร็จทางธุรกิจของคนเกาหลี* ที่ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1988 อนึ่ง บทความนี้จะเน้นกล่าวถึงคนเกาหลีในบริบทของคนที่อาศัยอยู่ในเมืองเป็นสำคัญ

เอเบอร์โซลด์ เริ่มต้นด้วยการยกคำกล่าวของคนเกาหลีชื่อ ลี ซุกกี (Lee Suk-ki) ที่เขียนลงในหนังสือพิมพ์ Korea Herald ซึ่งได้บรรยายถึงคุณลักษณะของคนเกาหลีว่า “คนเกาหลีเป็นคนที่ขยันขันแข็งในการทำงาน (industrious) คบง่าย (friendly) ชอบส่งเสียงอะอะตึงตัง (boisterous) และบางครั้งมีการทะเลาะเบาะแว้ง (quarrelsome) บุคลิกภาพดังนี้เป็นเอกลักษณ์เด่นของคนเกาหลีทั่วไป อนึ่ง ชาวต่างประเทศจะเพิ่มบุคลิกภาพว่า เป็นคนหยาบกระด้าง ไม่ละมุนละไม (unkind or rude) เป็นการส่งท้าย” จากคำกล่าวนี้เองที่เอเบอร์โซลด์ใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ โดยนำมาผสมกับสิ่งที่เขาพบเห็น ทำให้ดูเหมือนว่า ลักษณะอุปนิสัยของคนเกาหลีสลับซับซ้อนและเป็นไปในเชิงขัดกันอย่างเห็นได้เด่นชัด จึงได้อธิบายให้เป็นระบบดังนี้

4.1 ลักษณะธรรมชาติที่อยู่ภายใน (interior nature)

ก. เป็นคนคบง่าย (friendliness) คนเกาหลีเป็นคนคบง่าย จะแสดงความเป็นมิตรกับชาวต่างประเทศ (ในที่นี้ผู้เขียนหมายถึงชาวตะวันตก) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะต้องการที่จะฝึกภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่อยู่ในวัยเรียนมหาวิทยาลัย พวกเขาจะพยายามช่วยเหลือคนต่างชาติมาก ทำให้การพูดคุยโต้ตอบกันเป็นไปอย่างฉันทมิตร

จากไมตรีจิตที่หยิบยื่นให้นี้เอง ทำให้คนต่างประเทศสามารถมองเห็นวิถีทางความคิดของคนเกาหลีได้อย่างแจ่มชัดและเข้าใจ โครงสร้างขององค์กรทางสังคมอันเป็นผลดีต่อนักธุรกิจชาวตะวันตกที่จะติดต่อค้าขายและทำงานในสังคมนี้ให้ได้รับผลสำเร็จ

สาเหตุที่คนเกาหลีแสดงความเป็นมิตรอาจเป็นเพราะการที่ชาวต่างชาติที่เข้ามาทำกิจกรรมในสังคมเกาหลียุคใหม่นี้ ไม่ได้เอาอคติเอาเปรียบ หรือสร้างความเสียหายให้แก่ประเทศนี้ และไม่ได้ทิ้งลูกระเบิดปรมาณูทำลายเมืองโซมให้ย่อยยับ ในทางตรงกันข้าม ได้ส่งกองทหารที่ประกอบไปด้วยชาติต่าง ๆ มาช่วยขับไล่การรุกรานของคอมมิวนิสต์ในสงครามเกาหลี (ค.ศ. 1950-1953) ด้วยเหตุนี้ ชาวเกาหลีกับชาวตะวันตกจึงมีความสนใจในการทำประโยชน์ร่วมกัน และต่างเคารพซึ่งกันและกัน

บนพื้นฐานแห่งความเท่าเทียมกัน

ข. มีอารมณ์ขัน (sense of humor) สิ่งที่ถูกพันกับคำว่ามิตรภาพก็คือ การมีอารมณ์ขัน คนเกาหลีมักจะมีเรื่องขำขันหรือโจ๊กมาเล่าสู่กันฟังมากมาย และจะระเบิดเสียงหัวเราะดังกึกก้องเมื่อได้รับฟังเรื่องตลกในขณะที่ผู้หญิงจะใช้เวลาปิดปากในยามที่ พวกเธอขำ อันเป็นกริยามารยาทที่ผู้หญิงมักจะกระทำกัน

ค. มีพลังเหลือเฟือ (energy intensity) คนเกาหลีมักจะมีพลังงาน เหลือเฟือ คุณันและเอาจริงเอาจังในการทำงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพวกเขาต้องต่อสู้ เพื่อให้ชีวิตรอดในประเทศที่มีภูมิอากาศหนาวเย็น และต้องผ่านเหตุการณ์เลวร้าย ตลอดเวลาในอดีตกาล ดังนั้น พวกเขาจึงเป็นคนอดทนและจะโถมพลังกำลังอย่างเต็มที่ ในการทำงานใด ๆ ก็ตาม ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด เช่น เวลาพวกเขาเล่นเทนนิส ก็จะตีอย่าง รุนแรงประดุจเอาชีวิตแขวนไว้กับการกีฬาประเภทนี้ เวลาที่เขาล้างหน้าหรือแปรงฟันก็ จะทำอย่างรุนแรงด้วยเสียงโครมคราม หรือในร้านที่มีดนตรีบรรเลง เสียงดนตรีจะดัง สนั่นปานพายุทอณาโคพัดกระหน่ำ หรือหากนั่งแท็กซี่ในกรุงโซล ผู้โดยสารแทบหัวใจ วายไปหลายตลบเพราะเกรงว่าจะเอาชีวิตมาทิ้งบนถนน ทั้งนี้เพราะคนขับจะขับอย่าง รวดเร็ว แขงหน้าแข้งหลังอย่างบ้าบิ่นโดยจะเป็นรองก็เพียงแท็กซี่ในนครปารีสเท่านั้น ตัวอย่างเหล่านี้แสดงถึงอุปนิสัยของคนเกาหลีมักว่า “ถ้าจะเอาอะไรต้องเอาทั้งหมด หรือไม่ก็ไม้อะไรเลย” (It's all or nothing at all)

ในการทำธุรกิจก็เป็นเช่นเดียวกัน คนเกาหลีมักทุ่มทุกอย่างเพื่อประโยชน์ สูงสุด โดยจะเป็นนักต่อรองตัวง ไม่มีการลดราวาสอก (uncompromising) กับใคร อีกทั้งจะพยายามรุก (aggressive) เพื่อให้ได้รับประโยชน์มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ดังนั้น นักธุรกิจต่างชาติพึงสังวรว่าจะต้องพบกับพฤติกรรมเช่นนี้เมื่อต้องเผชิญกับนักธุรกิจชาว เกาหลี

พลังเหลือเฟืออาจมองได้สองแง่ ในแง่บวกนั้นก็คือการแข่งขันให้ได้รับความสำเร็จ (drive for achievement) และเป็นแรงขับในการปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น (drive for self-improvement) แต่ในแง่ลบนั้น จะถูกมองว่าเป็นคนไม่เอาใจเขามาใส่ใจเรา

(thoughtlessness) ไม่เกรงใจ (unconsideration) และคั่งคั้น (pushiness)

ง. ไม่รู้จักคำว่าอับอาย (minimal embarrassment) ความแตกต่างระหว่างคนเกาหลีกับชาวตะวันตกในเรื่องของความอับอายนั้น เราจะพบว่า คนเกาหลีจะไม่เขินอายเมื่อทำเป็นหรือไม่ถูกกาลเทศะ ดังเช่น คนเกาหลีจะไม่สนใจว่าคนอื่นจะได้ยินการสนทนาของตนหรือไม่ โดยจะพูดเรื่องธุรกิจอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาที่ยืนอยู่ในลิฟท์ทั้ง ๆ ที่มีคนอื่น ๆ ยืนอยู่รอบข้างมากมาย และคนเหล่านั้นก็ได้ยินเรื่องราวของการสนทนาทั้งเรื่อง ในขณะที่คนอื่น ๆ ที่ยืนอยู่ก็ไม่ได้แสดงอาการการเสีงว่าไม่ได้ยินหรือบางครั้งอาจเงี่ยหูฟังอีกด้วย

คนที่กำลังโทรศัพท์จะไม่สนใจกลุ่มคนที่กำลังรอน้ำตู้โทรศัพท์ สาธารณะยื่นฟังคำพูดของเขาอย่างชัดเจนทุกถ้อยคำ หรือในกรณีที่ถูกน้องทำผิด หัวหน้าจะตะโกนคำล่นด้วยถ้อยคำที่รุนแรงซ้ำแล้วซ้ำอีกในห้องทำงานที่มีคนอื่น ๆ นั่งอยู่เต็ม

ผู้เขียนบทความกล่าวว่า หากจะคิดกันว่าชาวตะวันออกไม่ค่อยแสดงอารมณ์ออกมาหรือมักเก็บความรู้สึกได้ดีนั้น กรณีของคนเกาหลีไม่เป็นเช่นนั้น เพราะพวกเขาเป็นคนเจ้าอารมณ์และจะระบายความรู้สึกออกมาตรง ๆ (emotionally sensitive) โดยไม่ละอายหรือเก็บความรู้สึกไว้ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใด

จ. อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย (volatile temper) เราอาจเข้าใจได้ง่ายว่าการอะอะโวยวาย (tumultuous) การแสดงอารมณ์รุนแรง และแสดงอาการฮึดฮัดนั้นเป็นธรรมชาติของคนเกาหลีที่จะแสดงออกมา หากถูกดื้อจนมุม หรือถูกรังหรือถูกหน่วงเหนี่ยว ยิ่งหากได้ดื่มสุราเข้าไปอีกสักนิดก็จะมีอาการระเบิดอารมณ์ออกมาในรูปของความขัดแย้ง การไม่ยอม และการโต้เถียงกันอย่างรุนแรงได้ ดังจะเห็นได้จากการชกต่อยที่เกิดขึ้นหน้าร้านเหล้าในช่วงเย็นท่ามกลางคนดูเป็นจำนวนมาก และท้ายที่สุดคู่ชกจะกอดคอกันและกันภายหลังที่พวกเขาดวงตาที่เขียวคล้ำและเลือดกำเดาไหลเป็นทาง

ในบริษัท ผู้จัดการจะโมโหจนเฉียวและส่งเสียงทวาดล่นกับลูกน้องที่ทำงานผิดพลาด เสียงดูค่าจะดังก้องทั่วห้องเสมือนหนึ่งเป็นการสร้างความอับอายให้กับลูกน้องคนนั้นต่อหน้าเพื่อนร่วมงานทั้งหลาย โดยพนักงานที่ถูกดูนั้นจะนั่งเงิบ คอดคอก

ทำตาปริบ ๆ คล้ายกับจะร้องไห้

ดังนั้น ลักษณะของอารมณ์ร้อนและฉุนเฉียวดังนี้จะสามารถพบเห็นได้อย่างเด่นชัด ในกรณีการเดินทางของนักศึกษาที่จะมีแต่ความเร่าร้อนและรุนแรง ทั้งนี้ทั้งนั้น ก็เป็นเพราะคนเกาหลีมักไม่ยอมเก็บความรู้สึกไว้นั่นเอง

จ. มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง (positive self-confidence) นิตยสารไทม์ (Time ฉบับ 9/10/1984) กล่าวถึงบุคลิกภาพของคนเกาหลีว่ามี “จิตวิญญาณเราทำได้” (Can-do spirit) สูงมาก อันเป็นการแสดงถึงความเชื่อมั่นในตัวเองที่มากเกินปกติ คนเกาหลีมักจะคิดว่า สิ่งใดก็ตามหากต้องการทำแล้ว จะต้องทำได้ ไม่ว่าจะงานนั้นจะยากยิ่งสักปานใดก็ตาม ดังนั้น ไม่ว่าจะพวกเขาจะต้องการสิ่งใด อยู่ไกลเพียงไหน ก็จะไม่ย่อท้อ โดยจะบากบั่นพากเพียรทำงานได้รับความสำเร็จอย่างเต็มกำลังความสามารถที่มีอยู่ทั้งหมด จึงไม่น่าแปลกใจเลยว่าคนเกาหลีมักจะตั้งเป้าหมายไว้สูงยิ่ง (impossible goal) แต่พวกเขาก็ทำได้จริง ๆ และมีหลายต่อหลายครั้งที่สามารถทำได้เกินเป้าหมายที่ตั้งไว้เสียอีก

ในส่วนของประเทศ ได้มีการตั้งเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจไว้สูงจนคนหลายคนคิดว่ามันสูงเกินกว่าจะไขว่คว้า แต่รัฐบาลและคนเมืองโตก็พยายามทำให้บรรลุเป้าหมาย หรือเกินกว่าด้วยซ้ำ ทำให้มีการสร้างสถิติใหม่ ๆ เหนือกว่าที่ประเทศอื่นๆ เคยทำได้หลายต่อหลายครั้งและในหลาย ๆ สาขา

สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะมีการกล่าวกันว่า ในนิทานพื้นบ้านหลายเรื่องมักเกี่ยวข้องกับเสือ ซึ่งได้อูตสาหะวิริยะพากเพียรด้วยการใช้พลังเสื้อมุ่งมั่นทำงานจนสามารถเอาชนะอุปสรรคทั้งปวงได้ อีกทั้งสามารถปราบศัตรูได้อย่างราบคาบ เพราะความเชื่อนี้เองที่ทำให้คนเกาหลีมีความเชื่อมั่นในตัวของตนเองมากกว่า “เขาจะต้องทำได้และทำให้ได้ แม้ว่าจะต้องเผชิญกับปัญหาที่ยิ่งขวางหน้าปานใดก็ตาม”

ข. ความอดทน/ไม่อดทน แล้วแต่สถานการณ์ว่าเป็นเรื่องอะไรที่ทำให้คนเกาหลีอดทนหรือไม่อดทน เพราะตามประวัติศาสตร์ของโลกมนุษย์กว่า 4,000 ปีมาแล้วที่มีการสอนกันว่า คนเราควรจะรือรือไปก่อนที่จะตัดสินใจทำอะไรอย่างใดอย่าง

หนึ่ง (wait-and-see) ลงไป จึงยังผลให้การทำธุรกิจอาจต้องใช้เวลาบ้างในการดำเนินการ
อย่างไรก็ตาม ในกาลต่อมา ทักษะคติของชาวตะวันตกต่อความอดทนเริ่มลดน้อยลงไป
เรื่อย ๆ

สำหรับคนเกาหลีนั้น ถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนความคิด
ชาวโสมจะไม่รีบร้อนในการหาข้อสรุป โดยจะใช้ยุทธวิธีในการรื้อดูไปก่อน ทำให้คน
รอบข้างหรืออีกฝ่ายหนึ่งเริ่มหงุดหงิด นี่อาจเป็นกลยุทธ์ที่จะดูว่าใครมีความอดทน
(หรืออึด) มากกว่ากัน แต่ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเมือง นักศึกษา คนงานและปัญญาชน
ต่างไม่อดทนที่จะออกมาเดินขบวนเรียกร้อง และมีการใช้ความรุนแรงโหมใส่และโจมตี
ตำรวจและฝ่ายตรงกันข้ามอย่างเอาเป็นเอาตายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังที่ฝ่ายตนต้องการ
ดังนั้น บุคลิกภาพของคนเกาหลีในเรื่องนี้จะมีสองภาพซ้อนกันอยู่
และพวกเขาจะสร้างความสมดุลระหว่างความอดทนและความไม่อดทนที่ตั้งห่างอยู่
ปลายสุดขั้วของแต่ละด้าน

ข. ความรู้สึก (feelings) สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่อยู่ติดตัวกับคน
เกาหลีก็คือการใช้ความรู้สึกส่วนตัว (personal feelings) ต่อคนใดคนหนึ่งหรือต่อ
สถานการณ์หนึ่ง ๆ คำว่า “กิ-บุญ” มักจะเป็นคำที่ใช้ในการสนทนาเสมอเพราะการ
กระทำและการตัดสินใจจะถูกทำให้ล่าช้าหรือเปลี่ยนแปลงไปก็เพราะกิ-บุญนี้เอง กิ-บุญ
เป็นความรู้สึกภายในที่มีบทบาทสำคัญในความสัมพันธ์เชิงธุรกิจและการตัดสินใจ ซึ่ง
เป็นเสมือนรอยประทับใจที่ซ่อนอยู่ลึก ๆ และเป็นเสมือนสิ่งที่สามารถจับต้องได้ด้วย

ตัวอย่างเช่น หากมีคนหนึ่งต้องการคำปรึกษาหรือมาขอเรื่องให้ทำสิ่ง
ใดสิ่งหนึ่งให้ เขาก็จะเข้ามาพูดคุยในเรื่องราวทั่ว ๆ ไปช่วงระยะเวลาหนึ่ง ใน
ขณะเดียวกันนั้น เขาก็จะดูสีหน้า ทักษะคติและประเมินความคิดที่อยู่ภายในใจของผู้ให้
คำปรึกษา หากเขายังไม่แน่ใจว่าสถานการณ์เป็นของเขา เขาก็จะคุยเรื่องอื่น ๆ ต่อไปอีก
20-30 นาที หรือนานกว่านั้นโดยไม่ยอมเข้าเรื่องสักที หรืออาจจะไม่คุยเรื่องที่เขา
ต้องการเลยและลาจากไปเพื่อหาโอกาสใหม่ที่สถานการณ์เอื้อต่อเขา แต่หากเขาพิจารณา
แล้วเห็นว่า สถานการณ์รอบข้างต่างพร้อมรับในเชิงบวก เขาก็จะเข้าเรื่องทันที ดังนั้น จะ

เห็นได้ว่าความรู้สึกหรือคิ-บุนที่ว่านี่เป็นสิ่งที่อยู่ในใจ เป็นลักษณะทางจิตที่คนต้องการอ่านใจผู้อื่นเพื่อประเมินค่า สถานการณ์นั้นจะเอื้อประโยชน์ในทางบวกต่อเขาหรือไม่ เพียงใดก่อนที่จะตัดสินใจในการทำอะไรที่ต้องการ

ฉ. ความอิจฉา (jealousy) คนเกาหลีจะยอมรับโดยดีว่าเขาเป็นคนขี้อิจฉา ซึ่งมักจะเป็นความอิจฉาหรือความไม่พอใจ หรือการต่อต้านหรือริษยาคนที่ดำรงตำแหน่งสูงกว่าตน ลักษณะเช่นนี้เป็นผลมาจากประวัติศาสตร์ที่ผู้คนไม่ไว้วางใจผู้ที่ป็นหัวหน้า โดยจะคิดอยู่เสมอว่าผู้นำ/หัวหน้าเป็นคนเห็นแก่ตัวและชอบหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองมากกว่าจะเผื่อแผ่ให้คนอื่น

อนึ่ง มีความรู้สึกเล็ก ๆ ที่อยากเป็นหัวหน้า/ผู้นำแทน เพราะไม่อยากเป็นผู้ตาม (wanting to be chiefs, and not Indians) จึงมักจะเลียดขาเก้าอี้ให้หัวหน้าพ้นจากตำแหน่งและสุมเอาเป็นของตนเองเสมอ ๆ ลักษณะบุคลิกภาพแบบนี้เป็นรากฐานสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาในกระบวนการเมือง รวมทั้งเกิดปัญหาในบริษัทและในสำนักงานเพราะแต่ละคนจะซุ่มแข่งขันแย่งชิงตำแหน่งหัวหน้าไปครอง ยิ่งถ้าหัวหน้า (หรือผู้จัดการ) เป็นชาวต่างชาติด้วยแล้ว พวกเขาจะยิ่งคิดว่าตำแหน่งหัวหน้าบริษัทน่าจะตกอยู่กับคนที่เป็นชาวเกาหลี จึงพยายามทุกทางอย่างลับ ๆ เพื่อให้ได้ตำแหน่งนั้นมาครอง

4.2 พฤติกรรมที่แสดงออกภายนอก (external behavior)

เอเบอร์โซลด์กล่าวถึงพฤติกรรมที่คนเกาหลีแสดงออกในขณะที่พวกเขาทำงานร่วมกัน มีดังนี้

ก. การชิงตัดหน้า (me-first) คนเกาหลีมีลักษณะเด่นอย่างหนึ่งคือ ต้องการได้รับก่อนหน้าคนอื่น ทำให้เกิดพฤติกรรมการแย่งหรือตัดหน้า เช่น หากเราขึ้นเข้าแถวซื้อตั๋วรถไฟใต้ดินอยู่ ก็จะมีคนวิ่งเข้ามาเบียดแทรกหรือตัดหน้าแย่งซื้อก่อน หรือหากจะสอดบัตรเข้าเครื่องเพื่อให้ทางเข้าเปิดตามชานชาลาสถานีรถไฟใต้ดินก็จะพบว่ามิใครบางคนแทรกเข้าไปก่อนหน้าเสมอ หรือหากยืนบนรถไฟ กลุ่มคนก็จะเบียดอัดคุณเข้าข้างฝาผนัง หรือคุณกำลังจะออกจากรถ ก็จะมีคนใช้มือแหวกคันตัวออกไปก่อน

เหตุการณ์เช่นนี้เป็นเสมือนการโบทกรดแท้กซี่ เมื่อรถหยุดก็จะพบว่ามีคนรีบวิ่งไปถึงตัวรถก่อนคุณ หรือกรณีจะเข้าลิฟท์ คนที่อยู่ข้างหลังจะแทรกเบียดตัวเข้าไปก่อนคุณ นอกจากนี้ ตามทางเดินไปยังรถไฟใต้ดิน คุณจะพบกับเด็กหนุ่มสาวและเด็ก ๆ วิ่งแข่งแซงคุณไปข้างหน้า เพื่อให้ไปถึงชานชาลาก่อนคนอื่น ๆ บางครั้งกระแทกตัวคุณจนเซหรือกระเด็นไปโดยปราศจากคำขอโทษ

ทั้งนี้ทั้งนั้น ในกรุงโซลมีผู้อาศัยอยู่กว่า 10 ล้านคนบนพื้นที่ไม่กว้างใหญ่นัก ดังนั้นการเบียดเสียดแย่งชิงเพื่อให้ได้ก่อนคนอื่นจึงก่อให้เกิดเป็นนิสัยของคนในเมืองนี้

ข. ปราศจากความเป็นส่วนตัว (lack of privacy) ชีวิตการอยู่ร่วมในครอบครัวของคนเกาหลีในอดีตนั้น บ้านจะมีห้องเพียง 2-3 ห้องและมีคนหลายคนของครอบครัวชายอาศัยอยู่ ทุกห้องจึงไม่มีความเป็นส่วนตัวสำหรับคนใดคนหนึ่ง เพราะจะมีการใช้ห้องเป็นทั้งที่นอน ห้องนั่งเล่น และห้องอ่านหนังสือสลับกันไป ทำให้ขาดความเป็นส่วนตัวในบ้าน ดังนั้น วิถีทางการดำรงชีวิตจะเป็นเสมือนหนึ่งการอยู่ร่วมกันและใช้ของทุกสิ่งร่วมกัน น้องชายและพี่ชายจะสวมใส่เสื้อผ้าของกันและกันเสมอ และเพื่อนจะยืมเสื้อและของใช้จากเพื่อนเป็นระยะเวลานาน ๆ ก่อนที่จะส่งคืน เป็นต้น ความเป็นเจ้าของในทัศนะของชาวตะวันตกจะไม่ค่อยปรากฏในสังคมเกาหลีเพราะจะถูกมองไปว่าเป็นคนเห็นแก่ตัว ด้วยเหตุนี้การแบ่งปันจึงเป็นวิถีชีวิตของครอบครัวคนเกาหลีและกลายเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมอีกด้วย

ในสังคมเกาหลี มีการใช้คำว่า “ของเรา” บ่อยกว่าคำว่า “ของฉัน” ซึ่ง จะหมายรวมไปถึงบ้านของเรา พ่อของเรา บริษัทของเรา โบสถ์ของเรา ฯลฯ

สิ่งที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งก็คือ หากคุณกำลังนั่งอ่านหนังสือพิมพ์บนรถไฟ คนที่นั่งข้าง ๆ จะยื่นหน้ามาร่วมอ่านด้วยโดยไม่ขออนุญาต และเจ้าของหนังสือพิมพ์ก็ดูจะไม่สนใจว่าใครจะอ่านด้วยทั้ง ๆ ที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน

ดังนั้น กระดาษที่วางบนโต๊ะทำงาน เครื่องใช้สำนักงาน พิมพ์ดีด หรือทีวีมักจะมีคนหยิบฉวย ใช้และเปลี่ยนช่องจากเพื่อน ๆ ที่มาเยี่ยมเยือน อีกทั้งยังใช้ของ

ทุกอย่างเสมือนหนึ่งเป็นของตนเองโดยไม่ขออนุญาต ทางที่ดีจึงควรเก็บของใช้ส่วนตัวไว้ในที่มิดชิด อย่าให้ใครเห็นจะเป็นการดีที่สุด

ค. การพึ่งพากับการยึดมั่น (dependence/assertion) เกาหลีเป็นประเทศที่เพิ่งเกิดใหม่เมื่อราว 50 ปีมานี้เอง (ตั้งเป็นสาธารณรัฐที่หนึ่งเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1948) อีกทั้งได้รับการก่อสร้างและทำการปรับปรุงใหม่หลังจากที่สงครามระหว่างเกาหลีเหนือ-ใต้ได้ทำลายทุกอย่างทุกอย่างเกือบหมดสิ้น ด้วยเหตุนี้คนเกาหลีจึงต้องพึ่งพาคนต่างชาติและยกย่องเทคโนโลยีของชาติอื่น เช่น ญี่ปุ่นและสหรัฐฯ ว่าดีเด่นกว่าของตนเอง ทำให้เกิดเป็นความรู้สึกด้อยต่ำ (inferior complex) ที่ไม่ค่อยมองเห็นความสำคัญของตนเองเท่าที่ควร

ในทางตรงกันข้าม คนเกาหลีจะย่ำถึงแนวทางการดำเนินชีวิตตามประเพณีของเกาหลี เช่น เมื่อทำธุรกิจระหว่างประเทศซึ่งจำเป็นต้องพึ่งพากฎเกณฑ์สากลและความช่วยเหลือจากหลายฝ่ายในช่วงแรก ซึ่งนักธุรกิจเกาหลีจะยอมทำตาม แต่จะกลับไปใช้ชีวิตทางแบบเกาหลี (Korean way) ในการทำเมื่อธุรกิจเจริญเติบโตถึงขั้นสมบูรณ์ อีกทั้งยังคาดหวังให้ชาวต่างชาติกระทำตามวิถีแบบเกาหลีอีกด้วย นอกจากนี้ในกรณีของการเจรจาทางธุรกิจ โดยจะขอความช่วยเหลือด้านเทคโนโลยีในบางส่วน ในขณะที่เดียวกันก็จะหันมายึดหลักพื้นฐานความเท่าเทียมกันในธุรกิจส่วนที่เจริญเติบโตเต็มที่

จะเห็นได้ว่า การพึ่งพาอาศัยกับการยึดมั่นอาจสลับกันไปมา ซึ่งมักจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ของคนเกาหลีเป็นสำคัญ กรณีใดที่เกาหลีไม่มีหรือมีแต่คุณภาพไม่ถึงขั้น ก็จะขอความช่วยเหลือพึ่งพา แต่หากมีและคุณภาพดีก็จะหันมาใช้วิถีทางของคนเกาหลี อีกทั้งยังชักชวนให้คู่ค้าอื่น ๆ นำไปใช้บนพื้นฐานของความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

ง. การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (drinking syndrome) ในวงการธุรกิจทั่วโลกนั้น การเลี้ยง/ดื่มกินระหว่างคู่ค้าจะมีขึ้นเสมอ โดยไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าการที่จะให้ธุรกิจได้รับความสำเร็จจะขาดการเลี้ยงกันและกันมิได้

ในสังคมเกาหลีที่ยึดมั่นในลัทธิขงจื้อนั้น แบบแผนความประพฤติจะเกี่ยวข้องกับมารยาทการกินดื่ม ดังนั้น จะเป็นการเสียมารยาทมากและผิดธรรมเนียมประเพณีทางสังคมหากปฏิบัติเสาะคำเชิญชวนในการดื่ม อนึ่ง ในกระบวนการทางสังคมของเกาหลีที่อยู่ในสถานการณ์ทุกสถานการณ์ ไม่ว่าจะเป็งานเฉลิมฉลอง งานติดต่อบปะการอยู่ว่าง ๆ หรือกรณีที่ผูกพันกับอารมณ์และจิตใจ สิ่งแรกที่จะเกิดขึ้นก็คือการดื่ม

มีการสำรวจพบว่า เกาหลีเป็นชาติอันดับที่สองในกลุ่มสังคมที่จัดว่ามีการดื่มสุรามากที่สุดจากจำนวน 23 สังคม คนเกาหลีร้อยละ 39 ยอมรับว่าพวกเขาดื่มมากเกินไป (excessive drinking) และร้อยละ 20 บอกว่าการดื่มก่อให้เกิดปัญหาทางด้านครอบครัว ร้อยละ 76 ตอบว่าพวกเขาจะดื่มเป็นบางครั้งบางคราว (occasional drinking) ส่วนคนเกาหลีที่มีความรู้ระดับอุดมศึกษามีอัตราการดื่มถึงร้อยละ 85 และคนในช่วงอายุระหว่าง 40-49 ปีเป็นกลุ่มที่มีผู้ดื่มจัดที่สุด

ในเกาหลี มีการกำหนดแบบแผนในงานดื่มที่เกี่ยวข้องกับการปรึกษาและการทำธุรกิจดังนี้ หากลูกค้าเป็นชาวตะวันออก (เอเชีย) งานเลี้ยงจะดำเนินไปจนถึงตี 3-4 ส่วนลูกค้าชาวตะวันตกจะยุติในราวห้าทุ่ม (23 นาฬิกา)

มีนักธุรกิจบางคนที่หลีกเลี่ยงการดื่มแอลกอฮอล์ซึ่งอาจมีเหตุผลมาจากสุขภาพหรือไม่ค่อยชอบดื่ม พวกเขาจะใช้น้ำชาขงขัน ๆ หรือน้ำผลไม้ที่มีสีคล้ายสุราใส่ขวดเหล้าเพื่อดื่มและแสร้งทำเป็นเมาเพื่อให้แขกหรือเพื่อนร่วมโต๊ะพึงพอใจ ทั้งนี้ การปฏิเสธการดื่มเป็นการไม่ให้เกียรติกับแขกหรือลูกค้าเป็นอย่างยิ่ง

จ. สไตล์การทำงาน (working style) นักธุรกิจต่างชาติจะรู้สึกทึ่งกับชั่วโมงการทำงานของคนเกาหลีเป็นอย่างมาก เพราะ (1) การทำงานวันละ 12 ชั่วโมงถือเป็นเรื่องปกติของบริษัททุกบริษัท และจะบวกอีก 5-6 ชั่วโมงในวันเสาร์ ทำให้เกาหลีจัดเป็นประเทศที่อยู่ในอันดับหนึ่งที่มีจำนวนเวลาการทำงานมากที่สุดต่อหนึ่งสัปดาห์ ซึ่งตกราว 54.4 ชั่วโมง และมีบางบริษัทที่ทำมากกว่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงกลางปีของทุกปีที่มีการขยายธุรกิจ พนักงานจะทำงานกันจนถึงเที่ยงคืนหรือมากกว่าเพื่อให้ผลผลิตเพิ่มสูงขึ้นเป็นเท่าตัวหรือบางครั้งเป็นสามเท่า แต่ใช้พนักงานเท่าเดิม ด้วยเหตุนี้

พนักงานที่เข้าทำงานใหม่ ๆ จะต้องทำตัวคุ้นเคยกับระบบงานแบบนี้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เขาจะต้องแต่งกับงานของบริษัทซึ่งจะต้องทำงานอยู่โยงและผูกพันกับบริษัทไปตลอดชีวิต อีกทั้งครอบครัวของเขาก็จะต้องยอมรับสภาพนี้ด้วยเช่นกัน

ในช่วงเวลาเย็น มีบ่อยครั้งที่ผู้จัดการจะเชิญพนักงานไปร่วมดื่มภายหลังที่ทำงานกันมาทั้งวัน โดยพนักงานจะปฏิเสธคำเชิญชวนของผู้จัดการมิได้ บางครั้ง งานเลี้ยงอาจดำเนินไปจนเลยเที่ยงคืน กว่าจะกลับถึงบ้านก็เลยเที่ยงคืนไปนานแล้ว และจะต้องตื่นขึ้นมาทำงานตั้งแต่เช้าด้วยความรู้สึกสดชื่นและทันเวลา นั่นหมายความว่า เขาจะใช้เวลานอนพักผ่อนเพียง 3 ชั่วโมงเท่านั้น

ตลอด 12 ชั่วโมงแห่งการทำงานนั้น งานจะดำเนินไปเรื่อย ๆ แต่ก็ไม่ใช่จะปราศจากความเครียด เพราะจะมีเหตุการณ์แทรกเข้ามาเป็นระยะ ๆ บางครั้งก็จะมีเพื่อนมาเยี่ยมเยียนที่สำนักงาน ซึ่งต้องใช้เวลาคู่กันนานราว 30 นาที ตอนบ่ายอาจจะออกไปอาบน้ำตามห้องอาบน้ำสาธารณะ (public bath) ซึ่งต้องจ่ายเงินเป็นค่าอาบน้ำราวครึ่งชั่วโมงเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด ในขณะที่คนงานและพนักงานระดับต้น ๆ จะไม่มีเวลาแม้แต่จะยืดเส้นยืดสายเพราะจะมีงานผ่านเข้ามาจนไม่อาจกระดิกตัวไปไหนได้เลย

ที่ทำงานจะมีโต๊ะเรียงรายกันราว 50-60 โต๊ะ มีพนักงานนั่งกันเต็ม โดยจะมีที่ว่างระหว่างโต๊ะที่สามารถจะเดินผ่านกันได้เท่านั้น จะมีเสียงดังระงมประดุจรังผึ้งตลอดชั่วโมงการทำงาน จนกระทั่งเวลา 17.00 นาฬิกา ทุกสิ่งทุกอย่างจะเงียบสงบเพื่อยืนร้องเพลงชาติ

จ. การเป็นเจ้าภาพเลี้ยง (It's my treat) โดยทั่วไปแล้ว การเลี้ยงอาหารของคนเกาหลีจะเป็นการเลี้ยงแบบทวิประสงค์ (entertaining two-way) กล่าวคือ ในช่วงรับประทานอาหารและเครื่องดื่มกันนั้น จะมีการพูดคุยกันในเรื่องธุรกิจทั้งทางตรงและทางอ้อมไปด้วย บางครั้งคนเกาหลีจะถือเอาเป็นจริงเป็นจังในข้อตกลงบางอย่างโดยไม่บอกล่วงหน้า ว่าเป็นการเจรจาที่เป็นทางการแล้วนะ ทั้ง ๆ ที่เป็นช่วงเวลารับประทานอาหารและดื่มกินกันอย่างสนุกสนาน

ในขณะที่ดื่มกินกัน อาจมีการเรียกคนเข้ามาร่วมโต๊ะด้วยหากเจอกันหน้าร้านหรือในร้านโดยบังเอิญ โดยปกติแล้ว ร้านที่จัดเลี้ยงจะเป็นร้านหรูหรา ปิดมิดชิดด้วยประตูเลื่อนและมีพนักงานบริการ การรินเหล้านั้น เจ้าภาพจะรินให้แขก ในขณะที่แขกจะรินให้แก่เจ้าภาพเป็นการตอบแทน ในการรินเหล้าให้แก่กัน ผู้รับจะต้องใช้สองมือประคองถ้วยเหล้า อันเป็นการให้เกียรติแก่ผู้รินให้ ลักษณะมารยาททางสังคมดังนี้ เป็นวิถีแห่งเกาหลิที่เป็นการสร้างมิตรภาพที่ดีระหว่างกัน

พอถึงตอนจ่ายเงิน ก็จะแย่งกันจ่าย หากเจ้าภาพจ่ายก่อน แขกก็จะออกปากเชิญไปร่วมดื่มในร้านที่สองในคืนนั้นทันที (ยกเว้นจะมีการขอลิขออนุญาตจากเจ้าภาพ) การดื่มต่อก็จะเริ่มขึ้นอีกรอบหนึ่ง

ช. ทำมากเกินไป (over-extension) ทำศนคติหรือแนวคิดอย่างหนึ่งของคนเกาหลิก็คือ “การทำมาก ๆ เอาไว้” ซึ่งคนจะถือเป็นเกณฑ์สำคัญในการดำรงชีวิตและใช้เป็นปัจจัยในการอธิบายเหตุผลของการใช้พลังอย่างเหลือเฟือเพื่อในการทำงาน อย่างไรก็ตาม เกณฑ์ดังกล่าวอาจจะกลายเป็นตัวสร้างปัญหาสังคมขึ้นได้

ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาเล่าเรียน การดำเนินธุรกิจ กิจกรรมทางการเมือง ฯลฯ คนเกาหลิจะเอาจริงเอาจังในการทำกิจกรรมนั้น ๆ อย่างเต็มที่และอาจเกินขอบเขตเสียด้วยซ้ำ คนส่วนใหญ่จะใช้เวลาอนพักนอนเพียงวันละ 3-4 ชั่วโมงเท่านั้น หากทำงานในธุรกิจก็จะทุ่มเททำงานตั้งแต่เช้าจรดเย็นและดึกอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย จึงอาจกล่าวได้ว่า คนจะทำให้มากเกินไปเกินความสามารถที่ควรจะทำได้ (take on more work than they can do) ดังตัวอย่างเช่น บางคนจะเริ่มทำธุรกิจในช่วงที่เกิดวิกฤต กู้ยืมเงินมาทำธุรกิจจำนวนมากเกินกว่าที่จะใช้คืนได้ เป็นอาทิ อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ คนเกาหลิมีความต้องการพิเศษที่จะผลักดันตัวเองให้ทำเกินกำลังเสมอ

ตัวอย่างอีกประการหนึ่งในเรื่องของการสอบเข้าเรียนต่อ (entrance examination) ซึ่งอาจถือว่าเป็นตัวอย่างที่น่าสนใจยิ่งโดยเด็กมัธยมปลายจะใช้เวลาเตรียมตัวสอบเป็นเวลาหลายเดือน ทุกคนจะต้องเอาจริงเอาจัง และในช่วงก่อนสอบ โรงเรียนมัธยมบางแห่งจะจัดชั้นพิเศษให้เด็กเรียนเพื่อเตรียมตัวสอบ ซึ่งจะต้องนั่งเรียนในห้อง

ตลอด 24 ชั่วโมงเป็นเวลาหนึ่งถึงสองอาทิตย์ กล่าวคือต้องเรียนกันทั้งวันทั้งคืน จะหยุดพักก็เฉพาะช่วงทานอาหารและเข้าห้องน้ำเท่านั้น พ่อแม่ผู้ปกครองจะเป็นผู้นำอาหารมาส่งที่โรงเรียนทุกมื้อ

จะเห็นได้ว่า คนเกาหลีจะคิดจะทำอะไรก็จะต้องมากินพอ ในขณะที่คนรอบข้าง (พ่อแม่ ครู เพื่อนฝูง สื่อมวลชน หัวหน้างาน และคนทั่วไป) จะให้การสนับสนุน ให้กำลังใจ และยกย่องว่าเป็นคนดีคนเก่ง เอาจริงเอาจัง และเป็นคนมีอนาคต จึงทำให้คนเกาหลีสามารถสร้างสถิติใหม่ ๆ ในงานที่ตนเองรับผิดชอบได้เสมอ ๆ

ข. การทักทาย (greetings) ประเด็นสุดท้ายก็คือการทักทาย ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าศึกษาและนักธุรกิจชาวต่างประเทศควรให้ความสนใจกระทำตาม เพราะเป็นเสมือน “เมื่อเข้ากรุงโรม ควรต้องกระทำเช่นเดียวกันชาวโรมัน”

การจับมือ (shaking hand) คนเกาหลีจะใช้การจับมือเมื่อแรกพบหรือแนะนำตัว แต่วิธีการจับมือจะใช้สองมือ เพราะถือว่าเป็นการให้เกียรติ การใช้สองมือนี้รวมไปถึงการรับของจากคนอื่น ดังที่ได้กล่าวในหัวข้อก่อนหน้านี้

การทักทายด้วยการโอบกอดจะไม่ใช้ในสังคมเกาหลี และยิ่งจูบผู้หญิงถือเป็นข้อห้าม

การโค้ง (bowing) การโค้งเป็นประเพณีดั้งเดิมของคนเกาหลี และจะต้องหยุดเพื่อโค้งคำนับ จะเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่งที่โค้งในขณะที่ยังคงเดินต่อไป อย่างไรก็ตาม ผู้หญิงจะไม่ใช้วิธีการจับมือ แต่จะใช้การโค้งคำนับแทน และแขกก็ควรจะต้องโค้งคำนับตอบ

การโบกมือ (hand-waving) การโบกมือทักทายดังเช่นชาวตะวันตกไม่ค่อยนิยมใช้ในสังคมเกาหลี เพราะจะใช้การโค้งคำนับแทน

แจ็ค เอเบอร์โซลด์กล่าวในตอนสุดท้ายว่า ที่กล่าวมานี้เป็นกฎเกณฑ์ทางสังคมของคนเกาหลีที่ทุกคนควรจะเรียนรู้ไว้หากต้องพบหรือทำธุรกิจกับคนเกาหลี การเรียนรู้ในสิ่งที่เขาชอบ ไม่ชอบ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันและกัน อันจักนำไปสู่ความร่วมมือและการสร้างประโยชน์สูงสุดระหว่างกัน

5. คนไทยมองเกาหลี : ข้อสังเกต

ผู้เขียนได้มองภาพสังคมและคนเกาหลีด้วยความชื่นชมและเป็นมิตรเสมอ ภายหลังที่ตัดสินใจเลือกศึกษาคนและสังคมเกาหลีตั้งแต่ปี ค.ศ. 1983 (พ.ศ. 2526) เป็นต้นมา นับตั้งแต่นั้น ก็เริ่มคบหาคนเกาหลีที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยเดียวกัน ณ ต่างประเทศ อีกทั้งทำการค้นคว้าวิจัยหาข้อมูลจากหนังสือเอกสารและสอบถามพูดคุยเกี่ยวกับสังคมนี้เรื่อยมา เมื่อเริ่มเขียนหนังสือเกี่ยวกับประเทศบนคาบสมุทรเกาหลีในหัวข้อต่าง ๆ ทำให้ต้องเร่งศึกษาข้อมูลทั้งทางตรงและผ่านข้อเขียนของคนอื่น ๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วนมากขึ้น จนกระทั่งศูนย์เกาหลีศึกษาได้รับอนุมัติให้จัดตั้งขึ้นจากมหาวิทยาลัยรามคำแหงเมื่อปี พ.ศ. 2538 ศูนย์ฯ ได้ให้การต้อนรับคนเกาหลีที่เดินทางมาเยี่ยมเยือนและแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งได้รับเอกสาร หนังสือพิมพ์รายวัน และอุปกรณ์ต่าง ๆ จากสถานทูตสาธารณรัฐเกาหลีประจำประเทศไทยและองค์กรต่าง ๆ ในเกาหลีเสมอ ทำให้ศูนย์เกาหลีศึกษากลายเป็นแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับคนและสังคมนี้ที่ใหญ่แห่งหนึ่งของประเทศไทย อนึ่ง ผู้เขียนได้เดินทางไปร่วมสัมมนาและทำการวิจัยในประเทศเกาหลีอย่างต่อเนื่อง จึงได้ถือโอกาสเก็บข้อมูลจากประสบการณ์ตรง รวมทั้งได้สัมภาษณ์คนไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศนี้เพื่อให้ได้รับข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้หลาย ๆ ทาง ทำให้ได้รับประโยชน์ยิ่งและสามารถนำมาใช้ในการเขียนในหัวข้อนี้ตามข้อเท็จจริงที่ได้ประสบ ดังจะจัดเป็นประเภทตามหัวข้อเป็นลำดับดังนี้

6.1 บุคลิกของคนเกาหลี คนไทยส่วนใหญ่ยอมรับว่า คนเกาหลีเป็นคนขยันขันแข็งและเอาจริงเอาจังในการทำงาน เป็นคนตรง ปากกับใจตรงกันและเป็นคนคบง่าย อีกทั้งยังชื่นชมความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาชนบท จึงมีข้าราชการชั้นผู้ใหญ่และผู้นำรัฐบาลของไทยเข้าร่วมกิจกรรมเซมาอิล อุนดงเพื่อการเรียนรู้การพัฒนาชนบทของเกาหลีหลายคน ด้วยเหตุนี้ คนไทยจึงมีความรู้สึกที่ดีและมองภาพบุคลิกภาพในด้านดีของคนเกาหลีเสมอมา อย่างไรก็ตาม ภาพเหล่านี้มักเป็นผลมาจากการคบหาสมาคมกับคนเกาหลีหรือได้ไปเยี่ยมชมประเทศเกาหลีในช่วงเวลาสั้น ๆ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการสัมผัสแต่เพียงเปลือกนอก ซึ่งก็มีใช่เป็นเรื่องผิดหรือถูกแต่

ประการใด หรือเป็นเรื่องเสียหายที่คนไทยจะมีความรู้สึกที่ดีและมองภาพในแง่ดีต่อคนอีกสังคมหนึ่ง ซึ่งตามปกติแล้ว คนไทยส่วนใหญ่มักมองโลกในแง่ดี มองคนอื่นชนชาติอื่นด้วยความรู้สึกที่ดีอยู่แล้วเป็นพื้นฐาน

แต่หากคบค้าสมาคมและคุ้นเคยกับคนเกาหลีเป็นเวลานาน ๆ จะพบว่าคนเกาหลีเป็นคนใจร้อน ไม่มีความเกรงใจ ไม่สำรวม เช่น ตะโกนข้ามหัวกันอย่างไม่ยำเกรง อีกทั้งไม่มีความละเอียด ดังเช่น พฤติกรรมที่คนทั่วโลกยอมรับว่าดีและปฏิบัติตาม แต่คนเกาหลีจะตั้งต้นทำตามสิ่งที่ตนต้องการกระทำโดยไม่แยแสว่าคนอื่นจะคิดอย่างไร หรือหากกระทำผิด เช่น แย่งที่นั่งบนรถไฟหรือแข่งคิวก็จะทำตัวไม่รู้ร้อน ไม่รู้สึกว่าคุณกระทำผิด หรืออาจคิดว่าคนในสังคมของเขาก็ทำกันเช่นนั้น และจะไม่เอ่ยปากขอโทษเลย เป็นต้น คนไทยที่อาศัยอยู่ในเกาหลีต่างรับไม่ได้กับพฤติกรรมแบบนี้

6.2 การวิพากษ์วิจารณ์ คนเกาหลีชอบวิพากษ์วิจารณ์ในเชิงดูถูกเหยียดหยามคนและสังคมอื่น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดก็คือคนเกาหลีที่ศึกษาและคุ้นเคยกับเมืองไทยและคนไทยมาก ๆ เช่น อาจารย์ที่สอนในภาควิชาภาษาไทยของมหาวิทยาลัยในเกาหลี อาจารย์เหล่านี้ (ทั้งที่เป็นอาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษ) จะเรียนรู้เรื่องเมืองไทยและภาษาไทย ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมไทยเป็นอย่างดี เพราะเคยเข้ามาอาศัยเรียนในประเทศไทยของเราเป็นระยะเวลาหลายปี จึงมีอิทธิพลต่อการอบรมสั่งสอนนักศึกษาที่เรียนวิชาเอกภาษาไทยเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งยังได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับเมืองไทยแก่สาธารณชนชาวเกาหลีทั่วไปอีกด้วย พวกเขาจะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของลูกศิษย์ ผลที่เกิดขึ้นก็คือ ลูกศิษย์หลายคนต่างวิพากษ์วิจารณ์เมืองไทยและคนไทยไปในทางลบ ทั้ง ๆ ที่ยังไม่เคยมาเมืองไทยเลย ทั้งนี้เพราะอาจารย์เหล่านี้ได้สอดแทรกความคิดเห็นของตนในขณะที่สั่งสอนลูกศิษย์ที่กำลังเรียนภาษาไทยอยู่

ข้อวิพากษ์วิจารณ์ของคนเกาหลีที่มีต่อคนไทย ก็คือ คนไทยเป็นคนขี้เกียจ ตัดสินใจช้าแม้แต่ไอ้เอ๋ ชอบความสบาย รักความสนุกสนาน ไม่มีความมุ่งมั่นทำสิ่งใดอย่างจริงจัง ไม่มีเป้าหมายในการทำงาน และเป็นสังคมที่ขาดระเบียบวินัย อีกทั้งจะ

เตือนคนเกาหลีด้วยกันเองว่า คนไทยเป็นคนไม่น่าคบ และควรจะมาแสวงผลประโยชน์จากคนไทยและเมืองไทยให้มาก ๆ

ส่วนคนเกาหลีที่รู้จักเมืองไทยและคนไทยน้อยหน่อยหรือแบบผิวเผิน ก็จะมองเมืองไทยว่าเป็นเสมือนกับประเทศอื่น ๆ ในเอเชีย แม้จะมีฐานะทางเศรษฐกิจด้อยกว่าเกาหลี

โดยทั่วไปแล้ว คนเกาหลีจะจงเกลียดจงชังชาวญี่ปุ่นที่เข้ามายึดครองเป็นอาณานิคมในอดีต พวกเขาจะวิพากษ์วิจารณ์ถึงความโหดร้ายของคนญี่ปุ่นทั้งในที่ลับและที่แจ้ง รวมทั้งสั่งสอนลูกหลานให้เกลียดชาวบูชิโด อีกทั้งต่างพยายามเอาชนะให้ได้ เช่น หากทีมกีฬาของเกาหลีเอาชนะทีมของชาติอื่น พวกเขาก็จะดีใจเป็นธรรมดา แต่หากเอาชนะทีมญี่ปุ่นได้ละก็ จะกระโดดโลดเต้นแสดงความดีใจอย่างออกนอกหน้าโดยไม่เกรงอกเกรงใจผู้ใดรอบข้าง จึงดูเหมือนว่า พวกเขาต้องการเอาชนะเสียเถิดากต่างให้คนญี่ปุ่นได้รับความอับอาย

อีกประการหนึ่ง ในช่วงตอนปลายศตวรรษที่ 20 คนเกาหลีไม่พอใจสหรัฐฯ และต้องการขับไล่กองทัพอเมริกันจำนวน 37,000 นาย ให้ออกจากฐานทัพในประเทศเกาหลีได้ รวมทั้งได้กล่าวหาว่า สหรัฐฯ อยู่เบื้องหลังในการสังหารหมู่ชาวเกาหลีในเหตุการณ์ที่เมืองกวางจูเมื่อปี ค.ศ. 1980 และสหรัฐฯ เอารัดเอาเปรียบเกาหลีอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนเป็นตัวละครสำคัญที่มีให้เกาหลีเหนือร่วมกับเกาหลีใต้ ดังนั้น ทุกครั้งที่มีการเดินขบวน สหรัฐอเมริกาจึงตกเป็นเป้าของการโจมตี มีการเผาธงชาติสหรัฐฯ พร้อมกับตะโกนว่า “แยงกี้ โกโฮม” อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการเกลียดชังสหรัฐฯ และญี่ปุ่นเพียงใดก็ตาม แต่เบื้องลึกของจิตใจนั้นชาวเกาหลีก็ยอมรับว่าสองชาตินี้ดีเด่นกว่าตนทั้งทางด้านเทคโนโลยีและคุณภาพของคน อีกทั้งยังเชื่อว่าเกาหลีมีความด้อยกว่าสองชาตินี้ (inferior complex) ซึ่งเกาหลีจะต้องพึ่งพาความรู้และเทคโนโลยีต่อไป

ประการสุดท้าย คนเกาหลีจะดูถูกชนชาติต่าง ๆ และชาติที่มีฐานะทางเศรษฐกิจด้อยกว่าตน อีกทั้งจะแสดงออกอย่างชัดเจนเมื่อต้องพบปะเกี่ยวข้องกับ ใน

กรณีที่ต้องการเปรียบเทียบในด้านการศึกษา รายได้ต่อหัว จำนวนผลิตภัณฑ์มวลรวม ประชาชาติ อัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ใอคิว ฯลฯ มักจะเปรียบเทียบกับ ประเทศที่เจริญในกลุ่ม OECD เท่านั้น และไม่แยแสหรือกล่าวถึงประเทศที่ต่ำกว่าของตนเองเลยแม้แต่หน่อย หนึ่ง คนเกาหลีจะไม่ค่อยสำนึกถึงบุญคุณที่ในอดีตเคยพึ่งพาต่างชาติที่ส่งกองทหารไปร่วมรบในช่วงสงครามเกาหลี โดยจะไม่มีใครพูดถึงเรื่องนี้เลย

6.3 การค้าและการลงทุน คนเกาหลีจะเป็นนักต่อรองที่ฉลาด มีความคิดค้น และไม่ยอมอ่อนข้อไม่ว่าจะเป็นเรื่องใหญ่หรือเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ทั้งนี้เพื่อต้องการแสวงหาประโยชน์สูงสุด ทุกเรื่องที่พวกเขาต้องการ ก็จะใช้กลยุทธ์ทุกแบบ และอ้างถึงความไม่พร้อมของฝ่ายตนเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งยอม ในทางตรงกันข้าม จะไม่ยอมลดราวาสอกหากฝ่ายตนได้เปรียบ จึงดูเหมือนหนึ่งว่าเป็นคู่ค้าที่จู้จี้ไปเสียทุกเรื่อง ทั้งนี้ทั้งนั้นเพราะอุปนิสัยที่ต้องการเอาชนะในการต่อรองเป็นทุนเดิมอยู่ในตัว

ในด้านการค้านั้น เกาหลีต้องการส่งสินค้าออกไปขายยังต่างประเทศให้ได้มากที่สุด แต่จะจำกัดการนำเข้าด้วยการใช้มาตรการที่มีไขว่หาสิทธิศุลกากร เช่น กล้วยไม้จากประเทศไทยจะต้องนำไปรมควันฆ่าแมลงนาน จนเกือบเหี่ยวเฉา หรือถ้าเจอแมลงสักตัว ก็จะนำไปเผาทิ้งทั้งหมด หนึ่ง จะอ้างว่าเนื่องจากประเทศนิวซีแลนด์มีเชื้อโรคห้ามนำเข้า และผลไม้จากสหรัฐฯ เคลือบสารเคมี ฯลฯ อีกทั้งมีการกักเก็บสินค้าเพื่อให้เจ้าหน้าที่ศุลกากรตรวจสอบเป็นเวลานานเกินควร ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อตัวสินค้าและผู้ส่งออกจากประเทศอื่นที่ไม่ได้รับเงินค่าสินค้าในเวลาอันควร ทั้งนี้ทั้งนั้น ที่ทำกันเช่นนั้นก็เพื่อต้องการลดปริมาณการนำเข้านั่นเอง โดยรัฐบาลเกาหลีมักอ้างเสมอว่า มีความจำเป็นที่จะต้องตรวจสอบตามกระบวนการศุลกากรตามแบบฉบับของคนเกาหลีที่ต้องใช้เวลานาน อีกทั้งเจ้าหน้าที่มีน้อย ฯลฯ

พ่อค้านำเข้ารายย่อยของเกาหลีจะมีชื่อเสียงในการไม่ชำระเงินค่าสินค้า เช่น การชำระเงินในการนำเข้ากางเกงยีน กล้วยไม้ ฯลฯ เป็นไปอย่างล่าช้า และในหลาย ๆ กรณีไม่จ่ายเงินเลย แม้จะมีองค์กรของรัฐบาลเกาหลีทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย แต่ก็ช่วยอะไรไม่ได้ ผู้ส่งออกชาวต่างประเทศต้องไปฟ้องร้องเอาเอง ซึ่งต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่าย

มากในศาลเกาหลีไม่คุ้มกับการฟ้องร้องจึงต้องปล่อยให้พ่อค้าเกาหลีโกงไปต่อหน้าต่อตา

ในด้านการลงทุนในต่างประเทศ บริษัทเกาหลีจะส่งคนไปควบคุมงานทุกประเภทในบริษัทร่วมทุนในประเทศอื่น อีกทั้งเฝ้าติดตามทุกฝีก้าว โดยไม่ไว้วางใจผู้ถือหุ้นร่วมที่เป็นคนท้องถิ่นเท่าที่ควร ทำให้คนท้องถิ่นไม่พอใจและไม่อยากร่วมงานด้วย นอกจากนี้ ความเอื้ออาทรต่อคนท้องถิ่นมีน้อยมาก ทำให้ถูกต่อต้านจากคนท้องถิ่น

6.4 การท่องเที่ยวต่างประเทศ นักท่องเที่ยวชาวเกาหลีจะกระทำพฤติกรรมที่ไม่สามารถทำได้ในสังคมของตนเอง แต่จะไปทำในประเทศที่ตนไปท่องเที่ยวแทน โดยจะกระทำผิดจารีตประเพณีและผิดกฎหมายในต่างประเทศ เช่น หารับประทานอุ้งตีนหมี เป็นต้น ในขณะที่เดียวกัน นักธุรกิจและคนหนุ่มสาวจะออกไปตั้งสำนักงานในประเทศที่คนเกาหลีไปท่องเที่ยวเพื่อทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ ทำร้านอาหารเกาหลีและการคมนาคมขนส่งให้นักท่องเที่ยวเกาหลี โดยมักอ้างว่า นักท่องเที่ยวชาวเกาหลีพูดภาษาอื่นไม่เป็นและรับประทานอาหารประเทศอื่นไม่ได้ ทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวตกถึงมือของคนในประเทศอื่นน้อยมาก

6.5 โคเรียนทาวน์ (Korean town) ผู้เขียนได้เดินทางไปยังสหรัฐอเมริกา ในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือและแมริแลนด์ในเดือนเมษายน ค.ศ. 2000 ได้พบชุมชนชาวเกาหลีในแถบนั้น โดยบริษัทสื่อได้ลงทุนสร้างห้างสรรพสินค้าตามเมืองต่าง ๆ หลายแห่ง มีร้านอาหารเกาหลีตั้งมากมาย และธุรกิจอื่น ๆ ของเกาหลีเฟื่องฟู

คนเกาหลีจะมีหนังสือพิมพ์เกาหลี รับประทานอาหารเกาหลี พูดภาษาเกาหลี และเขียนภาษาเกาหลีในสินค้าทุกรายการในห้างสรรพสินค้า คนเกาหลีเหล่านี้จะดูถูกชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่นในสหรัฐฯ โดยผู้เขียนได้รับฟังจากคนอเมริกันผิวขาวคนหนึ่งว่า คนเกาหลีจะอยู่รวมกันเป็นกระจุกและมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น และเมื่อขายของให้คนผิวดำและกลุ่มน้อยอื่น ๆ จะไม่ยอมส่งเงินทอนลงในมือลูกค้า แต่จะเอาเงินทอนวางไว้ให้คนผิวดำหยิบเอาเอง ทำให้คนผิวดำเห็นว่าคนเกาหลีดูถูก และต่อต้านคนเกาหลี จึงไม่น่าแปลกใจว่าเมื่อเกิดการจลาจลในนครลอสแอนเจลิสเมื่อปลายทศวรรษที่

1990   ร้านค้าและทรัพย์สินของคนเกาหลีจึงตกเป็นเป้าถูกเผาและทำลายมากกว่า
ทรัพย์สินของคนเชื้อชาติอื่น